
**ՀՐԻԵՀԱՇԵՋ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՐՏԵԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԲ**

(ՀՊՄԿ — 1940 թ.)

628
Հ-99

ՀՐԻԵՀԱՇԵՋ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ
ԱՐԶՈՒԹՅՈՒՆ

04 AUG 2010

628
2-99

uy.

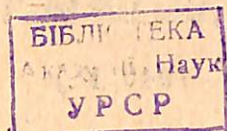
**ՀՐԴԵՀԱՇԵՋ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԲ**

(ՀՊՄԿ — 1940 Թ.)

ԽՍՀՄ ՆԳԺԿ ՀՐԴԵՀԱՇԵՋ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ
Վ Ա Ր Զ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

13.960

17.06.2013

852353

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՍՏՍԱՐԻ

1940 թվի

Բովանդակություն

№ 86. ԽՍՀ ՆԳԺԿ Հրդեհաշիջ Պահպանության 1940 թվի
Մարտական Կանոնադրերը հրապարակելու մասին

№ 86. 1940 թվի փետրվարի 10, Մասկվա քաղաք:

1. Գործողության մեջ մտցնել ՆԳԺԿ Հրդեհաշիջ Պահպանության հրապարակված Մարտական Կանոնադրերը (ՀՊՄԿ—40):
2. ՆԳԺԿ հրդեհաշիջ պահպանության ամբողջ անձնակազմին՝ ղեկավարվել Հրդեհաշիջ Պահպանության Մարտական Կանոնադրով:
3. Նշված կանոնադրերի ցուցումները կիրառել՝ խստորեն հաշվի առնելով հրդեհի իրադրությունը:
4. Հրդեհաշիջ Պահպանության 1937 թվի Մարտական Կանոնադրերի նախագիծը — համարել չեղյալ:

ԽՍՀ Միության ներքին Գործերի Ժողովրդական Կոմիսարի տեղակալ՝
գլխավորում ՉԵՐՆԻՇՈՎ

(ԽՍՀ ՆԳԺԿ Հրդեհաշիջ Պահպանության Գլխավոր վարչության գծով):

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդ. 1. Հրդեհաշեջ պահպանություն նպատակն է՝ հրդեհից պաշտպանել սոցիալիստական սեփականությունը և խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության քաղաքացիների անձնական գույքը:

Հրդեհաշեջ պահպանության մարտիկների և հրամանատարների առաջնակարգ պարտականությունն է՝ անհապաղ ոգնություն ցույց տալ մեր մեծ հայրենիքի քաղաքացիներին, յերբ հրդեհի վտյրում սպառնալիք է ստեղծվում նրանց կյանքի համար, ինչպես նաև տարերային աղետների, կատաստրոֆաների ու ավարիանների ժամանակ:

Հոդ. 2. Կրակի դեմ պայքարելու միջոցները և ժամանակակից տեխնիկական սպառազինությունը թույլ են տալիս հանգցնելու բոլոր հրդեհները, ըստ վորում ֆեասները հասցնելով նվազագույն չափերի: Կրակի դեմ պայքարելու միջոցների, տեխնիկական սպառազինության բազմազանությունը, նրանց ամբողջ բարդ փոխներդործությունը, հրդեհաշեջ պահպանության անձ-

նակազմից պահանջում են գերազանց կերպով
յուրացնել տեխնիկան և այն հմուտորեն գործադ-
րել հրդեհ հագցնելու ժամանակ:

Հոդ. 3. Հրդեհը հեշտ և լիկվիդացիայի յեն-
թարկել, յերբ նա նոր և սկսվել: Դրա համար ել
հրդեհը լիկվիդացիայի յենթարկելու բոլոր մար-
տական գործողությունները պետք և կատարվեն
առավելագույն արագությունով, կազմակերպվա-
ծությամբ, ուժերի և միջոցների նվազագույն
ծախսումով:

Հոդ. 4. Հրդեհը հանգցնելու ժամանակ հրդե-
հաշիջ պահպանության հիմնական խնդիրն և՛
վճռական և անընդհատ հարձակում գործել, գլխա-
վոր հարվածը հասցնելով կրակի առավել տարած-
ման ուղիներին, լիովին շրջապատել և հանգցը-
նել այլման ուժեղ ոջախները՝ մինչև հրդեհի լիա-
կատար լիկվիդացիան:

Հոդ. 5. Ամեն տեսակ հրդեհ հանգցնելու ժա-
մանակ հաջողության հասնելու համար պահանջ-
վում է.—

1) հրդեհաշիջման հիմնական ուժերն ու մի-
ջոցները կենտրոնացնել հրդեհի ամենազլխավոր
տեղամասերի վրա, դրանք ժամանակին գործի
դնել և անխափան աշխատեցնել,

2) հրդեհը հանգցնելու պրոցեսում ամբողջ
հրամկազմի կողմից ճիշտ կառավարել ստորաբա-
ժանությունները,

3) մարտիկների կողմից արագությունով, ճշտո-
րեն և նախաձեռնությամբ կատարել հրամանա-
տարի (պետի) բոլոր կարգադրությունները,

4) հրդեհաշիջ պահպանության մարտական
ստորաբաժանությունների անձնակազմի բարձր գի-
տակցությունը, համարձակությունը, խիզախու-
թյունը և վճռականությունը:

Հոդ. 6. Հրդեհի դեմ հաջող պայքարելու հա-
մար մեծ նշանակություն ունի մարտիկների և
հրամանատարների ցուցաբերած անձնական նա-
խաձեռնությունը: Հրդեհաշիջման ղեկավարի վո-
րոշումը ըմբռնելու և այն կատարելու լավագույն
յեղանակը գտնելու ձգտման վրա հիմնված խե-
լացի նախաձեռնությունը պետք և ամեն կերպ
խրախուսվի և ոգտագործվի:

Հոդ. 7. Հրդեհի վայրում կատարվող աշխա-
տանքը հսկայական բարձրության և հասցնում
մարդու—մարտիկի գերն ու նշանակությունը:
Նրա բարոյական և ֆիզիկական ուժերին ներ-
կայացվում են մեծ պահանջներ, դրա համար ել
մարդ—մարտիկի մասին հոգ տանելը պետի ա-
ռաջնահերթ պարտականությունն է, նրա ուղ-
ղակի պարտքը: Իր ստորադրյալներին ճանաչելը,
մշտական անձնական շփումը նրանց հետ, նրանց
կյանքին ու կարիքներին ուշադիր լինելը, նրանց՝
Լեճիմի-Սափիմի կուսակցությանը նվիրվածու-

թյան վոգով, հրդեհի մարտական պայմաններում աշխատելու ժամանակ անձնազոհություն ցուցաբերելու վոգով դաստիարակելը — պետի համար կապահովեն ստորաբաժանումի մարտական միաձուլությունը, նրա քաղաքական կայունությունը և հետևաբար, մարտունակությունը և հաջողությունը՝ հրդեհը հանգցնելու ժամանակ:

Գ Լ ՈՒ Խ II

ՄԱՐՏԻԿՆԵՐԻ ՅԵՎ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՆԵՐԻ ԸՆԴ- ՀԱՆՈՒՐ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՐԴԵՀԸ ՀԱՆԳՑՆԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿ

1. ՄԱՐՏԻԿԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդ. 8. Հրդեհ հանգցնելու աշխատանքը մարտիկից պահանջում է մեծապես լարել բարոյական և ֆիզիկական ուժերը, հաստատակամություն ցուցաբերել և լավ մարզված լինել:

Իր խնդիրները կատարելու համար մարտիկը պետք է ֆիզիկապես զարգացած և տոկուն լինի, տանի մարտական աշխատանքի ամեն տեսակ զժվարությունները, միևնույն ժամանակ կայտառ և վճռական մնալով հրդեհի դեմ մղվող պայքարում:

Հոդ. 9. Հրդեհ հանգցնելու ամենազոժվարին

պայմաններում մարտիկը չպետք է կորցնի արիությունը:

Անվերապահորեն նվիրված լինելով Լենինի-Ստալինի մեծ գործին, հայրենիքին և բոլեւիկյան կուսակցությանը, մարտիկը չպետք է վաչ իր ուժերը, վաչ էլ կյանքը խնայի առաջադրված խնդիրը կատարելու համար, առանձնապես վսանգի մեջ գրանրվող մարդկանց ռզնուքում ցույց տալու անհրաժեշտության դեպքում:

Հոդ. 10. Մարտիկը միշտ պետք է իմանա իր խնդիրը, ինչպես նաև իր ջոկի և կարողելի խնդիրը, ու ձգտի դրանք կատարել բոլոր մատչելի յեղանակներով և յեղած միջոցներով:

Հոդ. 11. Մարտական իրադրության մեջ մարտիկը կարող է մնալ առանց հրամանատարի անմիջական ղեկավարության: Այդպիսի դեպքերում մարտիկը պետք է գործի ինքնուրույն կերպով, նախաձեռնություն և հնարամտություն ցուցաբերելով ամեն տեսակ պայմաններում:

Նախաձեռնության ցուցաբերումն առանձնապես անհրաժեշտ է. —

- 1) մոտակա պետի հետ կապը կորցնելիս,
- 2) սպառնացող վտանգը կանխելու համար,
- 3) փոփոխված հանգամանքներում նպաստավոր իրադրությունն արագ կերպով ոգտագործելու համար, յերբ ժամանակ ու հնարավորություն

չկա ստեղծված կացութեան մասին զեկուցելու պետին ու նոր կարգադրութեան ստանալու,

4) վտանգի յենթարկված մարդկանց փրկելու և ոգնութեան ցույց տալու համար:

Հոդ. 12. Յուրաքանչյուր մարտիկ հրդեհը հանգցնելու ժամանակ պետք է ձգտի փոխադարձ պաշտպանութեան և ոգնութեան իր մոտ յեղած բոլոր միջոցներով և անձնական ոգնութեամբ ոժանդակելով ընկերների աշխատանքին:

Հոդ. 13. Մարտիկը պարտավոր է. —

1) գիտենալ իր ջոկի մարտական հաշվի բոլոր համարների պարտականութիւնը և կարողանալ դրանք կատարել մարտական իրադրութեան մեջ,

2) հետևել իրեն ամրացված սարքավորման, ինվենտարի ու հանդերձանքի կանոնավորութեանը, մարտունակութեանը և խնայել դրանք՝ մարտական իրադրութեան մեջ ոգտագործելու ժամանակ,

3) ուշադիր լինել հրամանատարների և պետների կարգադրութիւններին, սիգնալներին և նշաններին ու անվերապահորեն, արագ և ճիշտ կատարել դրանք,

4) բոլոր դեպքերում հարմարվել տեղական պայմաններին և կապ պահպանել իր ջոկի հրամանատարի ու մարտիկների հետ,

5) մարտական իրադրութեան մեջ առանց հրամանատարի թույլտվութեան չհետևալ իր տեղից, այլ դիրքի անցնելով միայն բացառիկ դեպքերում, յերբ ուղղակի վտանգ է սպառնում կամ ոպերատիվորեն անհրաժեշտ է այդ,

6) կարողանալ իրեն կամ տուժածին առաջին ոգնութեան ցույց տալ վիրավորվելու, այրվածք ստանալու կամ թունավորվելու դեպքում,

7) հրդեհը լիկվիդացիայի յենթարկելու ժամանակ ամեն կերպ պահպանել սոցիալիստական սեփականութիւնը, քաղաքացիների կյանքը և անձնական գույքը:

Հոդ. 14. Կապավորի աշխատանք կատարելու ժամանակ մարտիկը պարտավոր է ժամանակին տեղ հասցնել կարգադրութիւնները, անհապաղ վերադառնալ իրեն ուղարկող պետի (հրամանատարի) մոտ և զեկուցել հանձնարարութիւնը կատարելու մասին:

2. ԶՈՅԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդ. 15. Զոկի հրամանատարը հանդիսանում է իր ջոկի անձնակազմի անմիջական պետը և պարտավոր է ղեկավարել ջոկի բոլոր մարտական գործողութիւնները:

Հոդ. 16. Հրդեհ հանգցնելու ժամանակ ջոկի

հրամանատարը պետք է անմիջականորեն ազդի իր ջոկի յուրաքանչյուր մարտիկի վրա, տեսնի նրանցից յուրաքանչյուրին, ամեն կերպ խրախուսի նախաձեռնությունը, հերոսությունը և անձնվիրությունը, միաժամանակ հոգալով մարտիկների առողջությունը և կյանքը պահպանելու մասին:

Հոդ. 17. Մարտական գործողությունները հաջողությամբ վարելու համար ջոկի հրամանատարը պարտավոր է.—

- 1) գիտենալ իր ջոկի և կարաուլի մարտական խնդիրները և դրանք հաղորդել մարտիկներին,
- 2) հետևել, վոր մարտիկները անխալ ու ճիշտ կատարեն կարգադրությունները և սիգնալները,
- 3) նախազգուշության անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնել մարտիկների աշխատելու ժամանակ,
- 4) կապ պահպանել կարաուլի պետի (վերադաս պետի) հետ և ժամանակին նրան զեկուցել իր աշխատամասում տեղի ունեցած բոլոր փոփոխությունների մասին,
- 5) ջոկի անխափան աշխատանքի համար հոգ տանել հրշիջման միջոցները ժամանակին համալրելու մասին,
- 6) հետևել իր ջոկի սպառազինության կանոնավոր վիճակին և անխափան աշխատանքին,
- 7) անձնական որինակով նպաստել ջոկի (մար-

տիկի) առաջ դրված մարտական խնդրի հաջող կատարմանը:

3. ԿԱՐԱՈՒԼԻ ՊԵՏԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդ. 18. Կարաուլի պետը, մինչև խմբի պետի կամ նրա ոգնականի հրդեհի վայրը ժամանելը, պետք է անմիջականորեն ղեկավարի իր կարաուլի ջոկերի մարտական գործողությունները:

Հոդ. 19. Կարաուլի պետը պարտավոր է.—

- 1) գիտենալ հրդեհի իրադրությունը և կարաուլի մարտական խնդիրը,
- 2) ժամանակին վորոշումներ կայացնել և հետևել, վոր ճշտիվ կատարվեն դրանք,
- 3) մարտական առաջադրանքներ տալ ջոկերին, համազործակցություն կազմակերպել նրանց միջև, հետևել, վոր հրդեհ հանգցնելու ժամանակ առավելագույն հփեկտ տա նրանց աշխատանքը,
- 4) անձամբ հետևել ջոկերի աշխատանքի արդյունքներին, ժամանակին ստուգելով իր կարգադրությունների կատարումը,
- 5) անընդհատ ղեկավարել անձնակազմի աշխատանքը, կապ հաստատելով իր ջոկերի և հարևան ստորաբաժանումների միջև,
- 6) ժամանակին ջոկերին ապահովել հրդեհաշիջման բոլոր անհրաժեշտ նյութական միջոցներով,

7) ժամանակին վերադաս պետին հաղորդել իր տեղամասի իրադրության փոփոխման և հրդեհը հանդցնելու ընթացքի մասին,

8) ամեն կերպ զարգացնել և խրախուսել իր ստորաբաժանման անձնակազմի նախաձեռնությունը, հերոսությունը և անձնվիրությունը, միաժամանակ հոգալով մարտիկների առողջության պահպանման և կյանքի մասին:

Գ Լ ՈՒ Խ III

ՍՄԱՌԱԶԻՆՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՇՐՇԻՋՄԱՆ ՄԻՋՈՑ-ՆԵՐԻ ՏԱԿՏԻԿԱԿԱՆ ՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդ. 20. Հրդեհաշեջ պահպանության սպառազինությունը, նայած նրանց դերին, լինում է հիմնական, հատուկ և ոժանդակ:

Հիմնական սպառազինությանը պատկանում են.—ավտոնաստանները, նասոսավոր ավտոցիստերները, նասոսավոր ավտոմեխսանդուխքները (շարժական), ավտոդրեզինները, նասոսասայակային ձիաքարշերը, նասոսատակառային ձիաքարշերը, հրդեհաշեջ ֆնացքները, հրդեհաշեջ շողենավերջ և կատերները, վորոնք համապատասխան հակահրդեհային ինվենտար ու սարք ունեն:

Հատուկ սպառազինությանը պատկանում են.—նասոսավոր և աննասոս ավտոմեխսանդուխքները

ըը (անշարժ), կապի, քիմիական, ծխապաշտպան, լուսավորման, ջրապաշտպան, կոմպրեսորային և սանիտարական սպասարկությունների ավտոմեքենաները:

Ոժանդակ սպառազինությանը պատկանում են.—տրանսպորտային ավտոմեքենաները, ավտոցիստերները (տակառաքարշերը), շլանգային ավտոմեքենաները (ձիաքարշերը), բենզինա-յուղատարները, ավտոբուսները:

Հոդ. 21. Հրդեհ հանդցնելու համար հիմնական և հատուկ սպառազինության գործադրումը պետք է հիմնվի վառվող որյեկտի առանձնահատկությունների, հրդեհի չափի, վառվող նյութի բնույթի և շիջման համար կիրառվող նյութերի հրամարիչ հատկությունների հաշվառման վրա:

Հոդ. 22. Հրդեհաշեջ խմբերի ոգտագործած սպառազինության բոլոր տեսակների միջ ամենից ավելի հրամարիչ գորություն ունի հիմնական սպառազինությունը:

Հիմնական սպառազինությունը հրդեհի շիջումը ապահովում և կոմպակտ կամ փոշիացված ջրացայտերի և փրփուրի ոգնությամբ, վորոնց գործողությամբ դադարում է պինդ և հեղուկ նյութերի մեծ մասի այրումը:

Հիմնական սպառազինության ոգնությամբ մեկ ջոկը կարող է հրդեհ հանդցնելու դեպքերի մեծ

մասում ինքնուրույն կերպով տակտիկական խնդիր լուծել:

Հոդ. 23. Հատուկ սպառազինությունը, հիմնական սպառազինության համագործակցությամբ, ապահովում է հիմնական սպառազինության գործադրումը հրդեհում: Հատուկ սպառազինությունը միաժամանակ ապահովում է, վոր հնարավոր դառնա այն վառվող նյութերի անմիջական մաքրումը, վորոնք ջրով կամ փրփուրով չեն մաքվում, ինչպես նաև մարդկանց փրկությունը, կապի կազմակերպումը, հրդեհի վայրի լուսավորումը, արժեքավոր գույքի պաշտպանությունը ջրից:

Հոդ. 24. Ոժանդակ սպառազինությունը հրդեհաշիջման պրոցեսն ապահովում է անհրաժեշտ նյութական միջոցներով:

Հոդ. 25. Հրդեհ հանգցնելու համար ժամանակակից տեխնիկայի կողմից կիրառվող հիմնական հրամարիչ միջոցներն են.— ջուրը, փրփուրը, ածխաթթու և այլ իներտ գազերը, ածխաթթվի ձյունը, ածխածին—քառքլորիդը, հրամարիչ փոշիները, ծածկույթները:

Հիշյալ միջոցները գործադրվում են նայած ինչպես նրանց, այնպես ել վառվող նյութերի հատկություններին:

Հոդ. 26. Ջուրը գործադրվում է.—

1) վորպես ամբողջական ջրացայտ.— կիզելի

պինդ նյութերի հրդեհը հանգցնելու համար, ինչպես նաև վառվող տերմիտը, մաքուր տերմիտային և ելեքտրո-տերմիտային հրձիգ նյութերը հանգցնելու համար (հրձիգ նյութերը հաղցնելու ժամանակ ջուրը տրվում է 6—8 մթնոլորտ ճնշմամբ),

2) վորպես անձրևային ցայտ—պինդ և թելավոր նյութերը, մանր կոտորակված և փոշիանման գրության մեջ գտնվող նյութերը (բամբակ, վուշալրային կամ փայտանյութային փոշի և այլն), հանգցնելու և հալված մետաղների (պողպատ, չուգուն) մակերեսը սառեցնելու համար,

3) խիստ փոշիացված մառախուղանման գրությամբ — պինդ, հեղուկ և գազանման կիզելի նյութերի հրդեհը հանգցնելու համար, մաքուր ֆոսֆորային հրձիգ նյութերը հանգցնելու համար, պայմանով, վոր ֆոսֆորի հանգած մասնիկները հավաքվեն շենքերից ու կառուցումներից, ֆոսֆորի այրվելուց գոյացած ծխածածկույթը լիկվիդացիայի ենթարկելու և հալած մետաղների մակերեսը սառեցնելու համար.

4) շոգիանման գրությամբ հատուկ հարմարանքներ ունեցող տեղերում պինդ, հեղուկ և գազանման նյութերի հրդեհը հանգցնելու համար:

Հոդ. 27. Ջուր չի կարելի գործադրել.—

1) յերբ հրդեհ հանգցնելու ժամանակ նյութեր

կան, վորոնք ռեակցիա չեն տալիս ջրի հետ (կալիում, նատրիում, չհանգած կիր, կարբիդ-կալցիում և այլն),

2) յերբ մագնիսով մետաղները և ելեքտրոնը վառվում են կոտորակված գրությամբ (պուզրա, փոշի, պորոշոկ, կրոշկա) և յերբ այդ մետաղների խառնուրդներ կան ոքսիդացուցիչների հետ (սելիտրա, բերտոլետյան աղ և այլն),

3) կոմբինացված հրձիգ (տերմիտ-նատրիումական կամ կալիումական, ֆոսֆորա-նատրիումական կամ կալիումական և այլն) լիցք ունեցող հրձիգ նյութերը հանգցնելու ժամանակ, վորոնց հանգցնելու համար գործադրվում են քիմիական հատուկ միջոցներ,

4) բարձր լարվածության հոսանքի տակ գտնվող ելեքտրոսարքերը և ապարատները հանգցնելու ժամանակ:

Հոդ. 28. Փրփուրը գործ է ածվում գյուրավառ հեղուկները, ինչպես նաև պինդ նյութերը հանգցնելու համար:

Նայած հրդեհի բնույթին, փրփուրը վառվող մահերեսի վրա յե բաց թողնվում ցայտի կամ հոսանքի ձևով:

Հոդ. 29 Յերբ այնպիսի նյութեր են վառվում, վորոնք չի կարելի հանգցնել ջրով կամ փրփուրով, ինչպես նաև, յերբ հրդեհի վայրում առանձնապես արժեքավոր նյութեր կան (նկարներ,

գրքեր, փաստաթղթեր, թանգարանային իրեր, ելեկտրոսարքեր և այլն), վորոնք կարող են փչանալ ջրից կամ փրփուրից,—գործադրվում են ածխաթթվի ձյուն, ածխաթթու և այլ իներտ գազեր:

Հոդ. 30. Հրդեհը ածխածին-քառլորիդով և հրամարիչ փոշիներով հանգցվում է այն ժամանակ, յերբ վառվում են ներքին այրման շարժիչներ, ելեքտրական սարքեր, թանկարժեք ապարատներ և զանազան քիմիական նյութեր:

Հոդ. 31. Ծածկույթներ (բրդի, ազրեստի կամ բրեկենտի) գործադրվում են այն դեպքերում,

1) յերբ փոքր տարածության վրա վառվում են գյուրավառ հեղուկներ,

2) յերբ վառվում են գազատարներից և ապարատներից դուրս յեկող գազեր,

3) յերբ վառվում է մարդու վրայի հագուստը,

4) յերբ հարկավոր է պաշտպանել վառվող որյեկոնների կողքի որյեկանները (եկրանավորում):

Գ Լ ՈՒ Խ VI

ԿԱՐԱՈՒԼԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԻՄՈՒՆԲՆԵՐԸ

ՄԵԿՆՈՒՄԸ ՅԵՎ ՀՐԴԵՀԻ ՎԱՅՐԸ ԳՆԱԼԸ

Հոդ. 32. Հրդեհը լիկվիդացիայի յենթարկելու հաջողությունը զգալի չափով կախված է հրդե-

հաշիջ պահպանութեան՝ հրդեհի վայրը ժամանելու արագութեանից:

Հրդեհի մասին լուր ստանալուց հետո ստորաբաժանումը վորքան ավելի շուտ ժամանի հրդեհի վայրը, այնքան ավելի հեշտ կլինի պայքարել հրդեհի դեմ: Դրա համար ել կարաւելի անձնակազմի խնդիրն է՝ ամենակարճ ժամկետում ապահովել տագնապով հավաքելը և հրդեհի վայրը ուղեւորվելը:

Հոդ. 33. Հրդեհահաշիջ ավտոմեքենաների (ծիաքարշերի) մեկնումը և շարժումը դեպի հրդեհի վայրը կատարվում է հերթապահ կարաւելի պետի (ավագ պետի) հրամանով, վորը նկատի առնելով վայրի իրադրութեանը և բնութիւնը, ջոկերի հրամանատարներին ցուցում է տալիս շարժման արագութեան և ուղղութեան մասին:

Հոդ. 34. Առաջին ավտոմեքենայի (ծիաքարշի) շարժումը վարում է կարաւելի պետը (ավագ պետը), իսկ մնացած ավտոմեքենաներինը՝ ջոկերի պետերը:

Հոդ. 35. Հրդեհահաշիջ դեպոյից վորեւ ավտոմեքենայի (ծիաքարշի) մեկնման ձգձգումը, յերբ մարտական անձնակազմը պատրաստ է ուղեւորվելու այլ ավտոմեքենաներով, — չի կանգնեցնում այդ ավտոմեքենաների (ծիաքարշերի) մեկնումը, նույնիսկ, յեթե կանգ է առել գլխավոր ավտոմե-

քենան (ծիաքարշը): Կարաւելի պետը (ավագ պետը) գլխավոր ավտոմեքենայի ձգձգման ժամանակ մեկնում է հետեւյալ ավտոմեքենայով (ծիաքարշով):

Հրամակարարի ժամանակին չհերկայանալու դեպքում ավտոմեքենաների (ծիաքարշերի) մեկնումը ձգձգելն — արգելվում է:

Հոդ. 36. Յերբ ճանապարհին տեղեկութեան և ստացվում հրդեհի լիկվիդացիայի մասին, կաւաւում (ջոկը) պարտավոր է ժամանել հրդեհի վայրը և տեղում համոզվել այդ բանում:

Հոդ. 37. Յեթե գլխավոր ավտոմեքենան (ծիաքարշը) ավարիայի հանդիպի, կարաւելի պետը կանգնեցնում է հետեւյալ ավտոմեքենան (ծիաքարշը) և առանց հապաղելու գնում է հրդեհի վայրը, նախորոք կարգադրութեան անելով ջոկի հրամանատարին հետագա գործողութեանների մասին:

Յեթե ավարիայի հանդիպի կամ հարկադրաւար կանգ առնի վոչ գլխավոր ավտոմեքենան (ծիաքարշը), մնացած ավտոմեքենաները (ծիաքարշերը) շարունակում են շարժումը, կանգ չառնելով և չդանդաղեցնելով շարժման արագութեանը:

Հոդ. 38. Յեթե ավտոմեքենայի (ծիաքարշի) անկանոնութեան պատճառով, վորը չի կարելի

արագութեամբ վերացնել, հարկադրական կանգ տեղի ունենա, ջոկի հրամանատարը կանգնեցնում է անցնող առաջին ազատ ավտոմեքենան կամ ձիաքարշը՝ անձնակազմը և սպառազինութիւնը հրդեհի վայրը փոխադրելու համար կամ թե ուղերվային տրանսպորտային միջոցներ ե կանչում խմբից: Ծայրահեղ դեպքում ջոկի հրամանատարը մարտական անձնակազմի և սպառազինութեան անհրաժեշտ գործիքներով ճանապարհը շարունակում է հետիոտն: Շոֆերը (կառապանը) մնում է խափանված ավտոմեքենայի (ձիաքարշի) մոտ:

Հոդ. 39. Յեթե ավտոմեքենան (ձիաքարշը) կատաստրոֆի հանդիպել, վսրի ժամանակ մարդկային ֆլասովածք կամ զոհեր լինեն, կարաուլի պետը (ավագ պետը) կատաստրոֆի տեղում թողնում է ջոկի հրամանատարներին մեկին և անհրաժեշտ քանակութեամբ մարտիկներ՝ պատահածի մասին տեղեկութիւններ տալու և տուժածներին անհետաձգելի ոգնութիւն ցույց տալու համար, իսկ ինքը, կարաուլի մնացած կազմի հետ, գնում է հրդեհի վայրը:

Հոդ. 40. Յեթե կարաուլը հրդեհի վայրը գնալիս նկատի մի ուրիշ հրդեհ, ապա կարաուլի պետը, նայած վառվող որչեկտների կարևորութեամբ, պարտավոր է համապատասխան ուժեր և մի-

ջոցներ առանձնացնել յերկրորդ հրդեհը հանգնելու համար և առաջին իսկ հնարավորութեան դեպքում այդ հրդեհի մասին հաղորդել հրդեհաշիջ պահպանութեան կապի կենտրոնական կայանը:

Հոդ. 41. Գնալու ճանապարհին հրդեհաշիջ ավտոմեքենաների (ձիաքարշերի) հարկադրական կանգառների բոլոր դեպքերում կարաուլի պետը կամ ջոկի հրամանատարը պատահածի մասին անհապաղ հաղորդում է հրդեհաշիջ պահպանութեան կապի կենտրոնական կայանը:

ՀՐԴԵՀԻ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդ. 42. Հենց վոր կարաուլը (ջոկը) ժամանում է հրդեհի վայրը, անհապաղ հրդեհի հետախուզութիւնն է կազմակերպում: Հետախուզութիւնը կատարվում է վոչ միայն վառվող շենքում (որչեկտում), այլև մերձակա շենքերում (որչեկտներում), նայած կրակի հնարավոր տարածմանը:

Հոդ. 43. Հետախուզութիւնը կատարում է անձամբ կարաուլի պետը կամ հրդեհաշիջ ստորաբաժանման հրամանատարը, վոր առաջինն է ժամանել հրդեհի վայրը, առաջին ջոկի հրամանատարի և կապավորների հետ միասին:

Հոդ. 44. Հետախուզութեան ժամանակ լավ կող-

մնորոշվելու համար անհրաժեշտ ե ոգտվել վառ-
վող որչեկտի կոնստրուկտիվ առանձնահատկու-
թյունների, տեխնոլոգիական պրոցեսի և սարքա-
վորման հետ լավ ծանոթ անձանց տեղեկու-
թյուններին:

Հոդ. 15. Հրդեհի հետախուզությունը պար-
զու՞մ ե,—

1) արդյոք մարդկանց վտանգ չի սպառնում,
նրանց գտնվելու վայրը, աղատելու ճանապարհ-
ները և յեղանակները,

2) հրդեհի ոջախը, չափը և բնույթը,

3) հրդեհի տարածման պայմանները,

4) պայթյունների, թունավորումների, փրու-
զումների վտանգը, ելքաբարձարքերի և բարձր
լարվածության ցանցերի առկայությունը և այլն,

5) վառվող որչեկտի սահմաններում շլանգա-
գծեր անցկացնելու ուղիները, փողավարի(СВОЛЬ-
ЩИК) յեղման կետերը և հրդեհաշիջ սանդուղքներ
գնելու տեղերը,

6) գույքի և ֆակուլտատի ճանապարհները:

Հոդ. 16. Հետախուզության խնդիրները հաջո-
ղությամբ կատարելու համար հետախուզությու-
նը կատարող անձինք պարտավոր են.—

1) ամեն տեսակ նպաստավոր և ամենակարճ
ճանապարհներով ներթափանցել հրդեհի վայրը,

2) միջոցներ ձեռք առնել բոլոր մատչելի յե-

ղանակներով և յեղած միջոցներով կանխելու
կրակի արագ տարածումը (փակել պատուհաննե-
րը և դռները, փակել վինտիլիացիան և այլն):

Հոդ. 17. Հետախուզություն կատարելու ժա-
մանակ, նախազգուշության նպատակով, անհրա-
ժեշտ ե,—

1) իր հետ ունենալ փրկման պարաններ, հա-
կածխային սարքեր, անհրաժեշտ շանցեյան գոր-
ծիք և լուսավորման սարքեր,

2) թունավոր նյութերի առկայության ամե-
նափոքր կասկածի դեպքում հակազաղ հագնել,

3) խիստ ծխակալած և իրերով կուտակված
շենքերում հետախուզություն կատարելու ժամա-
նակ պարան կապել իրեն, նրա յերկրորդ ծայրը
թողնելով շենքի մուտքի մոտ գտնվող մարտիկի
ձեռքին,

4) հիշել անցած ճանապարհը,

5) զգուշությամբ բաց անել վառվող շենքի
դռները և աֆ ոգտագործել վորպես պաշտպա-
նության միջոց, տարածված գազերից և բոցե-
րից հանկարծակի այրվածք ստանալուց,

6) վառվող ջահով կամ բաց կրակ ունեցող
այլ գործիքներով չմտնել շենքը, յիրը շենքե-
րում պայթուցիկ կամ հեշտ բոցավառվող նյու-
թեր ու վառվող գազեր կան,

7) բարձր լարվածության ելքաբարկան սար-

քեր ունեցող շենքերը և պալթյունի կամ թու-
նավորման տեսակետից վտանգավոր շենքերը
մտնել միայն ձեռք առնելով նախազգուշության
բոլոր միջոցները, վոր սահմանված են այդ շեն-
քերի վերաբերյալ հրահանգներով և պահպանե-
լով այդ շենքերը սպասարկող տեխնիկական անձ-
նակազմի ցուցումները:

Հոդ. 28. Պարզելով հրդեհի իրադրությունը,
կարաուլի պետը (ավագ պետը) պետք է կապա-
վորի միջոցով հրդեհաշիջ պահպանության կապի
գլխավոր կայանը հաղորդի հետևյալ տեղեկու-
թյունները,—

- 1) ի՞նչ է վառվում,
- 2) հրդեհի չափը,
- 3) ի՞նչ լրացուցիչ ուժեր ու միջոցներ են ան-
հրաժեշտ, յեթե յեղած ուժերով դժվար է լիկվի-
դացիայի յենթարկել հրդեհը:

3. ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱԶԱՏՈՒՄԸ

Հոդ. 29. Յերբ կարաուլը հրդեհի վայրն է
ժամանում, հետախուզության հետ միաժամանակ
մարտական բացազատման պատրաստություն է
տեսնվում.— ավտոմեքենաների դասավորումը տե-
ղում, ավտոնասոսների (ձեռքի նասոսների) ամ-
րացումը ջրի աղբյուրների վրա, ստենդերը հիդ-
րանտի վրա ամրացնելը, ծծող շլանգները միա-

ցումը և այլն նախապատրաստական միջոցառում-
ների կատարումը, վոր թեկադրվում են տեղա-
կան պայմաններով:

Այսպիսի նախապատրաստությունը ապահո-
վում է ուժերի և միջոցների արագ և կազմա-
կերպված կենտրոնացումը յելման ղերքերում,
հենց վոր հետախուզությունից հետո պարզվի
հրդեհի իրադրությունը:

Հոդ. 30. Այն դեպքում, յերբ հրդեհի իրադրու-
թյունը հիմնականում պարզ է նախքան հետա-
խուզություն սկսելը, կարաուլի պետը (ավագ
պետը) կարգադրություն է անում նախնական
բացազատման մասին:

Նախնական բացազատման մեջ մտնում են.—

- 1) մազիստրալային շլանգագծեր անցկացնել
տրված ուղղությամբ,
- 2) ճյուղագծերի ճյուղավորումների, շլանգնե-
րի, սանդուղքների, շանցեյան գործիքների մոտ
բերումը հրդեհի որչեկտին:

Հոդ. 31. Լիակատար մարտական բացազատու-
մը, այսինքն ուժերն ու միջոցները յելման ղեր-
քերում դասավորելը և դրանք մարտական պատ-
րաստության վիճակում բերելը, կատարվում է
հետախուզությունը վերջանալուց և կարաուլի
պետի (ավագ պետի) կողմից հրդեհը լիկվիդացի-

այի յենթարկելու կարգի մասին վորոշում կա-
յացնելուց հետո:

Այն դեպքերում, յերբ հրդեհի իրադրությունն
այնքան պարզ ե, վոր հրդեհի նախնական հետա-
խուզութուն չի պահանջվում, լիակատար մար-
տական բացաղատում թույլատրվում ե հրդեհի
վայրը ժամանելուն պես:

Հոդ. 52. Կանչի բարձր համարով հրդեհի վայ-
րը ժամանած ստորաբաժանումները հրդեհաշիջ-
ման ղեկավարից խնդիր ստանալով, վորպես կա-
նոն, մարտական լիակատար բացաղատում են
կատարում:

Հոդ. 53. Մարտական բացաղատումը կատար-
վում ե ջոկի հրամանատարների անմիջական ղե-
կավարությամբ, ըստ հնարավորին նվազագույն
ժամկետում:

Հոդ. 54. Ավտոմեքենաները (ձիաքարշերը) և
հրդեհաշիջման մյուս գործիքները մարտական
բացաղատման ժամանակ դրվում են այնպիսի
հաշվով, վորպեսզի նրանք,

1) չխանգարեն մանեվրունակությանը,

2) մարտիկների համար ապահովեն արագ կեր-
պով յեկման կետերում կենտրոնանալու հնարա-
վորությունը,

3) չդժվարացնեն փողոցային շարժումը հրդե-
հի վայրում:

Ցոդ. 55. Կարգադրություն անելով շլանգագծեր
անցկացնելու մասին, ջոկի հրամանատարը պար-
տավոր ե մարտիկներին ցույց տալ շլանգագծերի
անցկացման ուղղությունը, ձևն ու յեղանակը,
ճյուղավորումներ հարմարացնելու տեղը:

Հոդ. 56. Շլանգագծերի ուղղությունը, ձևը և
ճյուղավորումներ ղենիւ տեղը ընտրելիս ջոկի
հրամանատարը պետք ե—

1) ընտրի դեպի հրդեհի ոջախը տանող առա-
վել հարմար և ամենակարճ ճանապարհները,

2) խուսափի սուր և վառվող առարկաների
վրայով, ինչպես նաև այն վայրերում, վորտեղ
թթուներ կամ այլ ուտիչ հեղուկ ե թափված,
շլանգագծեր անցկացնելուց,

3) շլանգագծերով չծանրաբեռնել շենքի հիմ-
նական անցքերը և սանդուղքները, սանդղա-
վանդակում շլանգագծեր անցկացնել առավելա-
պես մարշերի միջով,

4) շենքի դռսից դեպի կտուրը կամ չերդակը
շլանգագծեր անցկացնելու ժամանակ դրանք
փռել միջնապատերի դիմաց,

5) շենքի ներսում, վորպես կանոն, գործածել
կիսառեզիւնացած շլանգներ,

6) ճյուղավորումը ղենի այնպիսի հաշվով, վոր
նվազագույն քանակությամբ շլանգներ գործած-
վեն ճյուղավորված գծերում. ճյուղավորում թույլ

չտալ այնպիսի վայրերում, վորտեղ նա կարող
է դժվարացնել շենքի մուտքը կամ փչացման
յենթարկվել:

Հոդ. 57. Մեծ շարժում ունեցող փողոցներում,
յերբ նախորոք հատուկ հարմարանքներ չեն
պատրաստված շանգագծեր անցկացնելու հա-
մար, շարժումը կանգնեցնելուց խուսափելու
նպատակով շանգագծերը, ըստ հնարավորու-
թյան, անց են կացվում այն ջրի աղբյուրներից,
վորոնք գտնվում են փողոցի այն կողմում, վոր-
տեղ տեղի յե ունենում հրդեհը:

Հոդ. 58. Յերբ անհրաժեշտ է շանգագծերն
անցկացնել փողոցի մեջտեղով, շանգագծիձեղ,
անցման տեղում, պաշտպանվում է հատուկ կա-
մըրջակներով, իսկ կամրջակներ չլինելու դեպ-
քում, շանգագծի յերկու կողմերում տախտակ,
փուշտա (горбыль) և այլն դնելու միջոցով:

Հոդ. 59. Յերբ շանգագծիձեղ կտրում-անցնում
է ուղիային ուղիներ, շանգագծին անց է կաց-
վում ուղիների տակով, շաղկների միջև: Յեթե այդ
րանը հնարավոր չէ անել մարտական բացադատ-
ման ժամանակ, ապա շանգագծին անց է կաց-
վում ուղիային ուղիների վրայով, վորից հետո
յերկրորդ գիծ է անցկացվում ուղիների տակով
կամ թե ուղիների վերևով՝ այնպիսի բարձրու-

թյամբ, վորպեսզի ապահովվի տրանսպորտի ան-
արգել շարժումը:

Հոդ. 60. Պարանների ոգնությամբ կամ հրդե-
հաշիջային սանդուղքներով վերև բարձրացված
շանգագծիձեղ պետք է շանգագծային բռնիչով
հուսալի կերպով ամրացվի շենքին:

Ուղղահայաց կերպով ավելի քան 20 մետր
բարձրացված շանգագծիձեղ պետք է վերևից հու-
սալի կերպով ամրացվի յերկու բռնիչով:

Հոդ. 61. Շանգագծեր անցկացնելուց հետո
պետք է հսկողություն կազմակերպվի նրանց
վրա: Ճյուղավորումը և շանգագծերը սպասար-
կող մարտիկները պարտավոր են, —

1) թույլ չտալ, վոր տրանսպորտ անց կինա
շանգագծերի վրայով, բացառությամբ այն տե-
ղերից, վորտեղ շանգները պաշտպանված են հա-
տուկ հարմարանքներով,

2) շանգագծերի ժամանակավոր կարկատան
կատարել (սեղմիչներ հագցնել) և նշել վնասված
վայրերը,

3) փոխարինել շարքից դուրս յեկած շանգա-
գծերը,

4) անընդհատ կապ պահպանել նասոսի կամ
ստենդերի մոտ աշխատողի հետ և հրդեհի վայրում
աշխատողների հետ,

5) ջոկի հրամանատարից կարգադրություն

ստանալուն պես, իսկ բացառիկ դեպքերում՝ փո-
ղավար մարտիկներից նախադգուշացում ստանա-
լուն պես համապատասխան շլանդադժերի մեջ
ջուր կամ փրփուր բաց թողնել կամ դադարեց-
նել:

Հոդ. 62. Յեթե շենքի ներսում յեղած հրդեհի
ոջախը տանող սովորական ամենակարճ ճանա-
պարհները փակված են վորեն բանով (դռները
փակ են և այլն), կամ՝ յեթե ներթափանցմանը
խանգարում են ծուխը, գազերը և այլն, ապա
միջոցներ են ձեռք առնվում դռները բաց անե-
լու և կոնստրուկցիաները քանդելու միջոցով վե-
րացնել արգելքները, կամ թե շենքի մեջ ներ-
թափանցումը կատարվում է դրսից, պատուհա-
նով կամ կտուրով, այդ դեպքում գործադրելով
հրդեհաշիջման սանդուղքներ:

Հոդ. 63. Յերբ շենքերում սաացիոնար հրդե-
հաշիջման սանդուղքներ կան, աշխատելու հա-
մար դրանք ոգտագործվում են առաջին հերթին:

Հոդ. 64. Հրդեհաշիջման սանդուղքներ դնելու
ժամանակ ջուրի հրամանատարը հաշվի յե առնում,
—սանդուղք գործադրելու նպատակը, վերելքի
բարձրությունը և ամրացման վայրի մատույցնե-
րի դրությունը:

Նայած այդ հանգամանքներին, կարող են գոր-
ծածվել սանդուղքների տարբեր կոմբինացիա-

ներ (դուրս քաշվող և գրոհային սանդուղքներ
և այլն):

Հոդ. 65. Չերդակային հրդեհների ժամանակ
անլտանգության համար հրդեհաշիջման սան-
դուղքներն ամրացվում են առավելապես պատու-
հանների միջև ընկած պատերին, խորություն-
ներ չունեցող պատերին, բրանդառերին:

Հարկաբաժիններում հրդեհ լինելու դեպքում
հրդեհաշիջման սանդուղքները դրվում են այն
պատուհանների դիմաց, վորտեղից բոց դուրս չի
գալիս:

Այն պատուհանների դիմաց, վորտեղից բոց և
դուրս գալիս, թույլատրվում է հրդեհաշիջման
սանդուղքներ դնել միայն մարդկանց փրկելու
համար. այդ ժամանակ սանդուղքը պետք է
պաշտպանվի ջրի ցայտերով:

Հոդ. 66. Հրդեհաշիջման սանդուղքներն ամ-
րացվում են ըստ հնարավորին ավելի մոտ մար-
տիկների յեղման դիրքերին, այն հաշվով, վոր
կրակը չսպառնա սանդուղքներին, նրանցով
բարձրանալը լինի հարմար և անվտանգ:

Հոդ. 67. Սանդուղքը նոր դիրք տեղափոխելը
թույլատրվում է միայն այն բանից հետո, յերբ
սանդուղքով բարձրացած անձնակազմն ու-
րիշ ճանապարհներով ապահովվի՝ այլ դիրք անց-

նելը և իրազեկ դարձվի սանդուղքի տեղափոխման մասին:

Հոդ. 68. Դուրս քաշվող սանդուղքները պետք է ամուր կերպով հաստատվեն ամուր հիմքի վրա և ամրացվեն, իսկ գրոհային սանդուղքները պետք է վստահելի կերպով կախվեն: Դուրս քաշվող սանդուղքների թեքությունը պետք է լինի $70-80^\circ$ սահմաններում:

Հոդ. 69. Զոկի հրամանատարը պարտավոր է հետևել սանդուղքների ամրացման ճշտությանը և դրանցով բարձրանալու համար մարդիկ ուղարկել միայն այն դեպքում, յերբ համոզված է վոր սանդուղքները դրվել ու ամրացվել են հուսալի կերպով:

Հոդ. 70. Մարտական բացաղատման ժամանակ շարժումը և աշխատանքը շենքերում կատարվում է այնպիսի նախազուգույթյամբ, վորը կիրառվում է հետախուզության ժամանակ:

Հոդ. 71. Հրդեհաշիջման ուժերն ու միջոցները գործողության մեջ են դրվում նայած նրանց պատրաստության:

4. ՀՐԴԵՀ ՀԱՆԳՑՆԵԼԸ

Հոդ. 72. Հրդեհ հանգցնելը կարաուլի մարտական գործողության հիմնական և վճռական ետապն է. գործողության նպատակն է՝ առավելա-

գույն արագությամբ և վճռականությամբ մեկուսացնել ու լիկվիդացիայի յենթարկել հրդեհը:

Հոդ. 73. Հրդեհ հանգցնելն սկսվում է այն բանից անմիջապես հետո, յերբ մարտիկները գրավել են յեկման դիրքերը և գործողության մեջ են դրել հակահրդեհային սարքերն ու ու հրշիջման միջոցները:

Հոդ. 74. Հրշիջման միջոցները գործողության մեջ դնելն սկսվում է միայն կարաուլի պետի կամ ջոկի հրամանատարի կարգադրությամբ:

Հոդ. 75. Հրդեհ հանգցնելու համար մարտական ուժերի ու միջոցների քանակն ու հզորությունը վորոշվում է կարաուլի պետի (ավագ պետի) կողմից, նայած հրդեհի չափին ու բնույթին:

Հոդ. 76. Հրդեհ հանգցնելու ժամանակ կարաուլի պետի (ավագ պետի) հիմնական խնդիրն է՝ ճիշտ և նպատակահարմար ձևով ուղտագործել յեղած ուժերը, գլխավոր հարվածը հասցնել տաբածման հիմնական ուղիներին և շրջապատել հրդեհը՝ առավել ուժեղ ոջախները լիկվիդացիայի յենթարկելու համար:

Դրանից յեկնելով առկա ուժերը պետք է ոգտագործել, պահպանելով հետևյալ սկզբունքները:—

ա) յեթե հրդեհը ընդգրկել է առանձին կանգնած շենք կամ կառուցում և կրակը հարևան որ-

յեկտներն Վրա տարածվելու սպառնալիք չկա, ապա հիմնական ուժերն ուղարկվում են գլխավոր հարվածը առավել նպաստավոր ուղղութիւնով հասցնելու համար,

բ) յեթե հրդեհն ընդգրկել է շենքի կամ կառուցվածքի մի մասը և տարածվում է նրա մյուս մասերը կամ հարեան շենքերը, ապա հիմնական ուժերն ուղարկվում են գլխավոր հարվածը հրդեհի տարածման հիմնական ուղիներին հասցնելու համար և, բացի դրանից, ուժերի ու միջոցների անհրաժեշտ մասն ուղարկվում է հրդեհը շրջապատելու համար,

գ) յեթե հրդեհն ընդգրկել է առանձնապես արժեք չներկայացնող շենք և անմիջականորեն սպառնում է մոտակա արժեքավոր շենքին, ապա հիմնական ուժերն ուղարկվում են արժեքավոր շենքը պաշտպանելու համար, իսկ ուժերի մի մասն առանձնացվում է անմիջականորեն հրդեհն հանգցնելու համար, ըստ վորում, հիմնական ուժերն առաջին իսկ հնարավորութեան դեպքում նույնպես ոգտագործվում են հրդեհը հանգցնելու համար:

Հոդ. 78. Հրդեհների բացարձակ մեծամասնութեանը հանգցվում է ջրի ողնութեամբ, վորը հրշիջման ամենահզոր միջոցներից մեկն է: Ջուր գործածելով հրամանատարները և մարտիկները

պետք է միշտ նկատի ունենան, վոր ջուրը վոչ միայն հրամարիչ հատկութեանն ունի, այլև կարող է ֆնաս պատճառել շենքի չվառվող մասերին, գույքին և այլն: Դրա համար ել հրդեհ հանգցնելու համար ջուրը պետք է գործադրվի այնպիսի քանակութեամբ, վորն իրոք անհրաժեշտ է կրակը հանգցնելու համար: Հրդեհ հանգցնելու համար վորքան ավելի քիչ ջուր ծախավի, այնքան ավելի քիչ ֆնաս կհասցվի սոցիալիստական սեփականութեանը և քաղաքացիների անհանական գույքին:

Հոդ. 78. Հրդեհ հանգցնելու ժամանակ շենքերը, կառուցումները և գույքը ջրից պաշտպանվում են հետևյալ կերպ.—

1) շենքերի մեջ ծորակավոր փողաններ, ջրափոշիացուցիչներ, փոքր տրամագիծ ունեցող ջրեցաններ գործադրելու միջոցով,

2) հիդրոպուլտեր գործադրելով,

3) ցայտի գործողութեանը դադարեցնելով,

4) պատերի բացվածքներից ցայտը շենքից դուրս հանելով,

5) ջուրը հավաքելով՝ յերը նա կաթում է ներքևի հարկը,

6) հատուկ սարքերի ու հարմարանքների միջոցով ջուրը շենքից հեռացնելով,

7) արժեքավոր իրերը անջրանցիկ ծածկոցներով ծածկելով:

Հոդ. 79. Գրոհի հաջողութիւնն զգալի չափով կախված է փողավարների աշխատանքի համար ճիշտ ընտրված դիրքերից: Դրա համար ել փողավարների դիրքեր ընտրելու ժամանակ հիմնականում անհրաժեշտ է ապահովել հրդեհի ոջախի լավ տեսանելիութիւնը և ցայտի ազատ մաներա անելու հնարավորութիւնը՝ կրակը նրա տարածման ուղիներում կասեցնելու և այրման բոլոր ոջախները լիկվիդացիայի յենթարկելու նպատակով, ինչպիսի հարթութիւն վրա ել նրանք գտնվեն (ուղղահայաց, հորիզոնական, թեք):

Հոդ. 80. Մի շարք դեպքերում ցայտի մաներումը պահանջում է տեղափոխել կամ յերկարացնել շլանգագծերը:

Այդ դեպքում, յերբ փողանի տեղափոխումը կապված է շլանգագիծը կարճ տարածութիւն վրա տեղափոխելու հետ և շլանգագծերի յերկարացում չի պահանջում, ապա այդ բանը կատարվում է առանց ջրի հոսանքն ընդհատելու: Իսկ յեթե տեղափոխումը կապված է շլանգագծերը մեծ տարածութիւն վրա տեղափոխելու կամ փողանը վեր բարձրացնելու հետ, ապա այդ բանը կատարվում է շլանգագիծը յերկարացնելով:

Շլանգագծի յերկարացումը կատարվում է առավելապես փողանի մոտ, այն բանից հետո, յերբ դադարեցվի ջրի հոսանքը: Իսկ յերբ յերկարացվի մագիստրալ գիծը, ջրի հոսանքը դադարեցվում է անմիջականորեն նասոսի և ստենդերի մոտ, իսկ ճյուղագծերը յերկարացնելու ժամանակ—ճյուղավորումների մոտ:

Հոդ. 81. Յերբ ոգի ջերմաստիճանը ցած է և սպառնալիք կա, վոր ջուրը կարող է սառչել շլանգագծերում, ջրի հոսանքը գծում չի ընդհատվում մինչև գծի աշխատանքի վերջնալը, ըստ վորում, անհրաժեշտ դեպքերում աշխատող գծին զուգահեռ, նրանից 1—2 մետր հեռավորութիւն վրա անց է կացվում պահեստի գիծ:

Հոդ. 82. Փողավար մարտիկը պարտավոր է.—

1) վառվող տեղին մոտենալ, վորքան կարելի յէ, ավելի մօտ և, ըստ հնարավորին, կանգնել նրա հետ մեկ մակարդակի վրա կամ մի քիչ բարձր,

2) ցայտն ուղղել կրակի տարածման դեմ և, առջին հերթին, այն կոնստրուկցիաների վրա, վորոնց վառվելը կամ ամբողջիւն փոփոխումը կարող է բռն կոնստրուկցիայի կամ նրա վրա հիմնված կառուցումների խորտակում առաջ բերել,

3) ուղղահայաց մակարդակները հանգցնելու

ժամանակ ցայտն ուղղել դեպի ցած,

4) կրակը հանգցնել ցայտն ուղղելով անմիջականորեն հրդեհի ոջախների վրա (առավել ուժեղ վառվելու տեղերը),

5) մոտակա կառուցումները կամ շենքի առանձին մասերը կրակից պաշտպանելու ժամանակ ցայտն ուղղել այն կոնստրուկցիաների վրա, վորոնց սպառնում է կրակը,

6) կոնստրուկցիաները բացելու կամ քանդելու մարդկանց աղատելու, գույքի եվակուացիայի աշխատանքների ժամանակ ցայտի գործողությամբ ապահովել այդ աշխատանքների հաջող կատարումը,

7) դուրսավառ հեղուկներով լի ռեզերվուարները, սեղմ գազերով լի բալոնները և այլն պաշտպանելու ժամանակ ցայտն ուղղել կրակի գործողության հետ շփվող վայրերի վրա՝ սառեցնելու համար,

8) թեք կտուրներին, մեծ բարձրությունների և դրովի սանդուղքների վրա աշխատելու ժամանակ հուսալի կերպով ամրանալ և ամրացնել շլանգագիծը,

9) բարձր լարվածության հոսանքի (ավելի քան 250 վոլտ) ելեկտրոլարերի և ելեքտրոսարքերի առկայության ժամանակ չդիպչել նրանց և

թույլ չտալ, վոր կոմպակտ ցայտ դիպչի այդ սարքերին:

Հոդ. 83. Այն դեպքում, յերբ ծուխը կամ գազերն արգելում են մոտենալու հրդեհի ոջախներին, ապա միջոցներ են ձեռք առնվում դրանք հեռացնելու համար, իսկ յերբ հնարավոր չէ դրանց արագությամբ հեռացնել, անձնակազմը պաշտպանվում է մեկուսացնող գործիքներով և գոպակալիտյան փամփուշտներ ունեցող հակազագերով:

Հոդ. 84. Ծուխը կամ գազերը հեռացնելու համար ձեռք են առնվում հետևյալ միջոցները,—

1) ողափոխում՝ պատուհանները կամ դռները բաց անելու միջոցով,

2) ծուխը հեռացնել կամ թարմ ոդ տալ ծխառեֆուլյորի ոգնությամբ,

3) ծուխը կամ գազերը բաց թողնել կոնստրուկցիաները քանդելու միջոցով (բաց անել կտուրները, առաստաղները, միջնորմները և այլն):

Հոդ. 85. Շենքերի և կառուցումների կոնստրուկցիաների, ինչպես նաև առանձին առարկաների ու նյութերի բացումը և քանդումը կատարվում է միայն կարաուլի պետի (ավագ պետի) կարգադրությամբ, այն դեպքերում,—

1) յերբ հնարավոր չէ հրշիջման միջոցները

գործադրել առանց նախորդ շենքի կամ կառուցման առանձին մասերը բաց անելու կամ քանդելու,

2) յերբ անհրաժեշտ է ապատման աշխատանքներ կատարել,

3) յերբ անհնարին է այլ յեղանակներով հեռացնել ծուխը կամ թունավոր դազերը,

4) յերբ խորտակման սպառնալիք է ստեղծված,

5) անջատումներ ստեղծելու անհրաժեշտության դեպքում, յերբ անհնարին է այլ յեղանակներով կանխել կրակի տարածումը:

Հոդ. 86. Կոնստրուկցիաները բացելու կամ քանդելու աշխատանքի ծավալը (բացելու տարածությունը և այլն) վորոշվում է կարաուլի պետի (ավագ պետի) կողմից:

Հոդ. 87. Կտուրի բացումը և քանդումը կատարվում է ծուխը բաց թողնելու համար, վորպեսզի մարտիկները չերդակ անցնեն և անջատում առաջ բերեն ծածկի մեջ՝ յերբ կրակը շարժվում է չերդակով:

Շենքի չերդակային հարկից ծուխը բաց թողնելու կամ կրակի արտահոսանք ստեղծելու համար կտուրը բացվում է կատարի վրա, կտուրի՝ յերկու կողմից կամ քամու յենթակա մեկ կողմից վառման տեղին մոտ:

Վորպեսզի մարտիկը փողի հետ միասին կտուրի, վրայով անցնի չերդակ, յեթե հնարավորություն չկա լուսանցույցից (СЛУХОВОЕ ОКНО) անցնելու, կտուրը բացվում է վոչ ավելի քան մեկ քառակուսի մետր տարածությամբ կառնիդից մեկ մետր հեռավորության վրա, և այնպիսի տեղում, վոր մարտիկը փողով գործի կրակի տարածման դեմ:

Կտուրի ծածկի բացումը՝ չերդակով կրակի տարածման ժամանակ անջատում ստեղծելու նպատակով, կատարվում է կտուրի ամբողջ լայնությամբ, ըստ վորում, կտուրի բացումը պետք է ավարտվի ավելի շուտ, քան կրակը աշխատանքի վայրը հասնելը:

Քանդված մասերը դարսվում են կտուրի վրա կամ չերդակում, աշխատանքի վայրի մոտ, իսկ անհրաժեշտ դեպքերում նետվում են ցած:

Հոդ. 88. Պատերի, հատակի, առաստաղի և մյուս կոնստրուկցիաների բացումն ու քանդումը կատարվում է կրակի թափնված ոջախները հայտաբերելու, ներքին դատարկություններով կրակի տարածման ուղիները փակելու, հրշիջման միջոցները գործադրելու և կրակից փնասված կոնստրուկցիաների փլուզումները և խորտակումները կանխելու համար:

Բոլոր դեպքերում պատերը, հատակը, առաստաղը և մյուս կոնստրուկցիաները բացվում են

միայն ախքան, վորքան անհրաժեշտ ե նշված աշխատանքները լիովին կատարելու համար:

Հոդ. 89. Կոնստրուկցիաների քանդումը կամ մեղակացումը՝ հրշիջման միջոցները գործադրելու համար, կատարվում ե միայն այն ժամանակ, յերբ հրշիջման միջոցները գտնվում են աշխատանքի տեղում ե պատրաստ են գործողության համար:

Հոդ. 90. Կոնստրուկցիաները կրակը հայտնաբերելու ե հանգցնելու նպատակով բաց անելը դադարեցվում ե, յերբ հայտնաբերվել են կրակ չտարածված կոնստրուկցիաներ, վորի մասին զեկուցվում ե կարաուլի պետին (ավագ պետին):

Հոդ. 91. Յեթե քանդելու հետևանքով կուտակված նյութերն ու իրերը դժվարացնում են հրդեհը հանգցնելու աշխատանքը, ապա դրանք հեռացվում են աշխատանքի վայրից:

Այդ նյութերն ու իրերը հարևան շենքեր տանելու ժամանակ անհրաժեշտ ե,—

- 1) թույլ չտալ, վոր ծանրաբեռնվին ծածկերը,
- 2) քանդված-հավաքված նյութերը դասավորել առավելապես կապիտալ պատերի մոտ,
- 3) վերացնել դժբախտ պատահարների հնարավորությունը,
- 4) վերացնել հրդեհաշիջ սարքի փչացման հնարավորությունը,

5) թույլ չտալ, վոր գույքը փչանա հարևան շենքերում:

Քանդելու հետևանքով ստացված նյութերն ու իրերը հարկերից, չերգակից կամ կտուրից նետելով հեռացնելու ժամանակ անհրաժեշտ ե,—

1) նախորդ ընտրել նետելու վայրը, դրանք ազատելով շլանգագծերից, սանդուղքներից ե այլ հրդեհաշիջ սարքից,

2) նետելու վայրի մոտ պոստ սահմանել՝ դժբախտ պատահարները կանխելու համար

3) թույլ չտալ նյութեր ե իրեր նետել ելեկտրոլարերի, ծածկերի, պատշգամբների վրա ե այլն,

4) ներքևում գտնվողներին նախազգուշացնել «զգուշացիր» բառով ե նյութերը նետել միայն ձեռք առած նախազգուշությունների մասին ներքևից պատասխան ստանալուց հետո:

Հոդ. 92. Յերբ կոնստրուկցիաները փլվում են սպառնալով ցած թափվել, նրանց թափվելու վայրը շրջապատվում ե, իսկ մոտակայքում աշխատող անձնակազմը նախազգուշացվում ե կամ հեռացվում:

Հոդ. 93. Շենքերի կոնստրուկցիաները բացելու ե քանդելու ժամանակ բոլոր միջոցները ձեռք են առնվում կանխելու համար ջեռուցման ե գազատար կառուցումների փչացումը, ինչպես

նաև հեռախոսային, հեռագրային զծերի և ելեկտրոցանցի փչացումը:

Հոդ. 92. Յերբ անհրաժեշտ լինի ցածր լարվածության (մինչև 250 վոլտ) ելեքտրական հոսանքն անջատել և հնարավոր չլինի այդ գործում ոգտագործել անջատող հարմարանքները (ռուբլինին, պրեդտրանիտել և այլն), կարելի չե կտրել ելեքտրոլարերը, բայց անպայման այդ աշխատանքը կատարող մարտիկին պաշտպանելով ռետինե ձեռնոցներով, կրկնակոշիկներով և ռետինե գորգիկով:

Հոդ. 93. Հրդեհի վայրում գտնված ելեքտրական հոսանքով լի ցանցերը և սարքերը կարելի չե անջատել այն դեպքերում, յեթե սարքերը կամ ցանցերը—

- 1) իրենք վառվում են,
- 2) ֆլասովել են և ստեղծում են հրդեհի մեծացման սպառնալիք,
- 3) վտանգ են ստեղծում հրդեհի վրա աշխատողների համար,
- 4) խանգարում են հրդեհը հանգցնելու աշխատանքներին:

Հոդ. 96. Բարձր լարվածության հոսանքի անջատումը կատարվում է միայն սարքը կամ ցանցը սպասարկող անձնակազմի կողմից:

Հոդ. 97. Գույքի եվակուացիան կատարվում է

միայն կարաուլի պետի (ավագ պետի) կարգադրությամբ, հետևյալ դեպքերում,—

1) յերբ գույքը բարդացնում է հրդեհը լիկվիդացիայի յենթարկելու աշխատանքը,

2) յերբ հրդեհն անմիջականորեն սպառնում է գույքին:

Հոդ. 98. Գույքի եվակուացիան կատարվում է բանվորների, ծառայողների, հրդեհի վայրը ժամանած ղորաժասերի, ԲԳ-միլիցիայի մասերի և բնակչության ուժերով՝ հրդեհաշիջ ստորաբաժանումների առանձնացված հրամանատարների ղեկավարությամբ: Յերբ հնարավոր չե ոգտագործել վերոհիշյալ ուժերը, եվակուացիան կատարվում է հրդեհաշիջ ստորաբաժանումների ուժերով, վորի համար թույլատրվում է կանչել հրդեհաշիջ պահպանության լրացուցիչ մասեր:

Հոդ. 99. Եվակուացիան կատարվում է խիստ կազմակերպված կարգով: Գույքը պետք է հոգատար կերպով դուրս հանվի դռան բացվածքներից, յեթե նրանք չեն փակվել կրակով:

Եվակուացիայի յի յենթարկվում թռաջին հերթին ամենաարժեքավոր գույքը և սարքավորումը: Եվակուացիայի ճանապարհներն ազատվում են կողմնակի իրերից և անհրաժեշտության դեպքում լուսավորվում են:

Հոդ. 100. Գույքը եվակուացիայի յենթարկե-

լու ժամանակ կատեգորիկ կերպով արգելվում է,—

1) անտարբեր և անփուլթ վերաբերվել գույքին,

2) բաց անել պահարանները, դարակները, արկղները, ճամբրուկները և մյուս փակ իրերը,

3) գույքը ցած նետել առանձնապես վերին հարկի պատուհաններից:

Հոդ. 101. Եվակուացիայի յենթարկած գույքը և սարքավորումը կարգով դասավորվում է ու պաշտպանվում միջնորդության տեղումների ներգործությունից, հրդեհաշեջների ջրացայտից և վառվող կոնստրուկցիաները քանդելու ժամանակ՝ փչացումից, և հանձնվում է ԲԳ-միլիցիայի կամ հատկապես առանձնացված անձանց պահպանությանը:

Հոդ. 102. Գույքի և սարքավորման եվակուացիան արտադրական շենքերից կատարվում է նախորոք մշակված ոպերատիվ պլանի համաձայն:

5. ՄԱՐԴԿԱՆՑ ՈՐԵՆՈՒԹՅՈՒՆ ՑՈՒՅՑ ՏԱԼԸ

Հոդ. 103. Յուրաքանչյուր մարտիկ և հրամանատար պետք է անհապաղ ոգնություն ցույց տա հրդեհի վայրում տուժած կամ վտանգի տակ

գտնվող մարդկանց, այդ համարելով իր առաջնահերթ պարտականությունը:

Մարդկանց փրկելու յեղանակները վորոշվում են կարաուլի պետի (ավագ պետի) կողմից, իսկ անհրաժեշտ դեպքերում՝ բուն փրկողների կողմից:

Հոդ. 104. Վերին հարկերից մարդկանց փրկելու ժամանակ առաջին հերթին ոգտագործվում են սովորական ճանապարհներն ու յեղքերը, վորոշոցով դուրս են տարվում կամ փոխադրվում են տուժածները, կամ վտանգի տակ գտնված մարդիկ:

Յեթի սովորական ճանապարհները կրակով կամ ծխով կտրված են և անհնարին է այդ ճանապարհներով անցնել, փրկելու համար ոգտագործվում են հրդեհաշեջ սանդուղքները կամ փրկման սարքերը:

Հրդեհաշեջ սանդուղքներն ոգտագործվում են այն դեպքում, յեթի փրկվողը գիտակցությունը չի կորցրել և կարող է ինքնուրույն կերպով իջնել սանդուղքով: Սանդուղքով ինքնուրույն կերպով իջնելու ժամանակ փրկվող անձնավորությունը կապվում է պահպանող պարանով, վորը բռնում է փրկողը:

Յեթի փրկվողը գիտակցությունը կորցրել է կամ ի վիճակի չէ ինքնուրույն կերպով իջնել

լու, նա պետք է իջեցվի պարանով կամ ծայրահեղ դեպքում անմիջականորեն փրկողի կողմից իջեցվի սանդուղքով:

Հոդ. 105. Բժշկական ոգնության կարիք ունեցող փրկված անձնավորությունը հանձնվում է բժշկական անձնակազմին: Տեղում բժշկական անձնակազմ չլինելու դեպքում առաջին բուժօգնությունը ցույց է տալիս ջոկի դեղարանի վարիչ մարտիկը:

6. ՀԱՎԱՔՈՒՄԸ ՀՐԴԵՀԻ ԼԻԿՎԻԴԱՑԻԱՅԻՑ ՀԵՏՈ

Հոդ. 106. Հրդեհը համարվում է մեկուսացված, յերբ վերացված է կրակի տարածման հնարավորությունը:

Այդ մոմենտից միաժամանակ կատարվում է կրակի վերջնական լիկվիդացիան հրդեհի բոլոր ոջախներում, լրացուցիչ քանդումը և բացումը, յեթե դրանք անհրաժեշտ են, ինչպես նաև հրդեհը հանգցնելու հետևանքների լիկվիդացիան (ջրի, վառված կոնստրուկցիաների հեռացումը և այլն):

Հոդ. 107. Վառված կոնստրուկցիաների լրացուցիչ քանդում և բացում կատարվում է միայն—

1) ծխացող կամ վառվող մասեր ու իրեր հայտնաբերելու և դրանք հանգցնելու համար,

2) առանձին տեղամասերի գննումը դժվարացնող խոչընդոտները վերացնելու նպատակով,

3) փլչելու սպառնալիքի դեպքում,

4) շենքերում կուտակված ջուրը հեռացնելու համար:

Հոդ. 108. Մինչև հրդեհի մեկուսացումը կարառլի պետը (ավագ պետը) կարող է հրդեհի վայրից ջոկերը (ստորաբաժանումները) հեռացնել միայն հետևյալ դեպքերում,—

1) յերբ հրդեհի պարզված իրադրությունը հրդեհի վայրը ժամանաժ բոլոր ուժերի ոգտագործման անհրաժեշտություն չի պահանջում,

2) յերբ անհրաժեշտ է հրդեհի վայրում աշխատող ստորաբաժանումներին շտապ կերպով ուղարկել ուրիշ հրդեհի վայր:

Հոդ. 109. Վերջնական հավաքման մասին վորոշում կայացվում է միայն հրդեհի վայրն ուշադիր կերպով գննելուց հետո:

Զննելու նպատակն է պարզել,—

1) արդյոք լիովին հանգցված են կրակի բոլոր ոջախները,

2) անհրաժեշտություն կամ արդյոք հրդեհի վայրում հրդեհաշիջ պոստ թողնելու,

3) հրդեհի ծագման պատճառը,

4) հրդեհի փնասների մոտավոր գնահատականը՝
Հոդ. 110. Յեթե հրդեհի վայրը լրացուցիչ քանդումից և գնումից հետո յերկյուղ ծագի, վոր կրակը կարող է վերանորոգվել, ապա հըրդեհի վայրում պոստ է թողնվում, վորը հայթհայթված է լինում այրումը լիկվիդացիայի յենթարկելու համար անհրաժեշտ միջոցներով:

Պոստի վրա պարտականություն է դրվում,—

1) հսկել հրդեհի ամբողջ տերիտորիայի վրա և հանգցնել այրումները, յեթե դրանք առաջանան,

2) կապ պահպանել իր կարաուլի հետ՝ անհրաժեշտության դեպքում նրան կանչելու համար:

Հոդ. 111. Հրդեհը համարվում է լիկվիդացիայի յենթարկված, յերբ վառվելը լիովին դադարեցված է և վերացված է նրա շարունակման ամեն մի հնարավորությունը: Միայն դրանից հետո կարաուլն իրավունք ունի հեռանալու հրդեհի վայրից: Աշխատանքները վերջանալուց հետո տրվում է «ավարտ» սիգնալը:

Հոդ. 112. «Ավարտ» սիգնալից հետո մարտիկները պարտավոր են,—

1) անջատել շլանգագծերը, ջուրը դուրս թափել շլանգներից և դրանք կծկել միատակ կամ յերկտակ,

2) սանդուղքները հանել դիրքերից,

3) հավաքել ոժանդակ դեր կատարող բոլոր սարքերն ու գործիքները,

4) ամբողջ սարքավորումը և հանդերձանքը փոխադրել ավտոմեքենաները (ձիաքարշերը), դասավորել իրենց տեղերը և ամրացնել:

Հոդ. 113. Հավաքման ժամանակ ջոկերի հրամանատարները պարտավոր են ապահովել սարքավորման և հանդերձանքի արագ հավաքումը, ստուգել անձնակազմի առկայությունը, ինչպես նաև հրդեհ հանգցնելու ժամանակ ոգտագործված բոլոր սարքերի առկայությունը և կանոնավորությունը և կարաուլի պետին ղեկուցել մեկնելու համար պատրաստ լինելու մասին:

Հոդ. 114. Կարաուլի մեկնումը հրդեհի վայրից կատարվում է կարաուլի պետի կարգադրությամբ կամ սիգնալով:

Հոդ. 115. Կարաուլը (ջոկը) հրդեհաշեջ դեպոն վերադառնալուց հետո, կարաուլի պետը և ջոկի հրամանատարները պարտավոր են հետևել, վոր ամենակարճ ժամկետում ավտոմեքենաները (ձիաքարշերը), հրդեհաշեջ սարքավորումը և հանդերձանքը լիակատար պատրաստության վիճակի բերվեն և միջոցներ ձեռք առնել չորացնելու կամ փոխելու հրդեհի հանգցմանը մաս-

նակցած մարտիկների շորերը, նրանց ապահովել լվացվելու համար տաք ջրով, կազմակերպել հանգիստը և այլն:

ԳԼՈՒԽ V

ԿԱՐԱՌԻԼԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՈՊ-Ի ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ

Հոդ. 116. Քաղաքների, բնակելի կետերի և որբեկտների վրա ողային հարձակում գործելու ժամանակ հակառակորդը ձգտում է,—

1) ֆուգասային ուղիների ներգործությամբ ավերել շենքերն ու կառուցումները,

2) հրձիգ և ֆուգասային ուղիների ներգործությամբ ստեղծել հրդեհի մասսայական ոջախներ,

3) քիմիական ուղիների ներգործությամբ վարակել առանձին տեղամասեր:

Հոդ. 117. Ողային հարձակման պայմաններում զգալիորեն բարդանում են հրդեհաշիջ պահպանության խնդիրները կրակի դեմ մղվող պայքարում, վորովհետև մարտական աշխատանքը կատարվելու յե,—

1) հակառակորդի կրակի տակ,

2) դարպասների, մուտքերի, շենքերի և կա-

ռուցումների (ջրմուղ, գաղային տնտեսություն, ելեքտրոսարքավորում, կապի ցանց և այլն) քանդված վիճակում,

3) հրդեհի մասսայական ոջախների առկայության պայմաններում,

4) կայուն թունավոր նյութերով վարակված տեղամասերի առկայության պայմաններում:

Հոդ. 118. Հրդեհաշիջ ստորաբաժանումները ՀՈՊ-ի պայմաններում ոգտագործվում են միայն հրդեհներ հանգցնելու և վառվող կամ քանդված շենքերից մարդկանց փրկելու համար:

Ապագազացման, սապյորական-վերանորոգչական մյուս աշխատանքները կատարում են հատուկ ստորաբաժանումները: Հրդեհաշիջ ստորաբաժանումները ամենահասարակ սապյորական-վերանորոգչական աշխատանքներում կարող են ոգտագործվել միայն այն դեպքերում, յերբ այդ աշխատանքներն անհրաժեշտ են կատարել մարդկանց փրկելու և հրդեհը հաջողությամբ լիկվիդացիայի յենթարկելու համար,—յերբ հրդեհի տեղում չկան տեղական ՀՈՊ-ի հատուկ ստորաբաժանումներ:

Հոդ. 119. ՀՈՊ-ի պայմաններում հարվածի կոմբինացված ոջախներում (հրդեհ, ավերածություն, կայուն թունավոր նյութերով վարակված լինելը և այլն) հրդեհաշիջ ստորաբաժա-

նումները պարտավոր են հրդեհը հանգցնել տեղական ՀՈՊ-ի մյուս հատուկ ստորաբաժանումների հետ սերտ համագործակցութեամբ: Մարտական համագործակցութեանը հետեյալն է,—

1) միշտ պատրաստ լինել յեղած բոլոր ուժերով ու միջոցներով արագ ու եփեկտիվ ոգնութեան ցույց տալու տեղական ՀՈՊ-ի հատուկ ծառայութեան հարեան ստորաբաժանմանը,

2) տեղական ՀՈՊ-ի բոլոր ծառայութեանները հրդեհաշէջ խմբերն ու ստորաբաժանումները պետք է աշխատեն միանգամայն համերաշխ, յերբ նրանք համատեղ լիկվիդացիայի յեն յենթարկում հարվածի կոմբինացված ոջախը,

3) անընդհատ ձգտել առավելագույն չափով ոգտագործելու տեղական ՀՈՊ-ի հատուկ ծառայութեան ստորաբաժանումների տրամադրութեան տակ յեղած պայքարի տեխնիկական միջոցները, նպատակ ունենալով ընդհանուր հաջողութեան հասնել ամենակարճ ժամկետում:

Հոդ. 120. Հրդեհաշէջ ստորաբաժանումները և տեղական ՀՈՊ-ի հատուկ ծառայութեան ստորաբաժանումների մարտական համագործակցութեանը ձեռք է բերվում դեռ խաղաղ ժամանակ, հարվածի կոմբինացված ոջախները մեկուսացնելու (լոկալիզացիայի) և լիկվիդացիայի յենթարկելու համատեղ գործողութեաններում անձնակազ-

մը մարդերու միջոցով, ինչպես նաև իրենց վայրերում գործնականորեն մարտական խնդիրներ լուծելու տակտիկական վարժութեաններ կատարելու միջոցով:

Հոդ. 121. Հրդեհի տեղը գնալու ժամանակ կարողութի պետք է ջոկերի հրամանատարները պարտավոր են հետեւելու ՀՈՊ-ի ազդանշաններին ու նշաններին, վորոնք ցույց են տալիս թունավոր նյութերով վարակված գոտու սահմանները:

Յեթե գնալու ճանապարհին պատահի թունավոր նյութերով վարակված ճանապարհամաս, ապա կարողութի պետք (ջոկի հրամանատարը) անհապաղ հրամայում է շուրջանցել այդ մասը կամ փոխում է մարշրուտը:

Հոդ. 122. Այն դեպքերում, յերբ վարակված ճանապարհամասի շուրջանցն անհնարին է, իսկ մարշրուտի փոփոխումը կուշացնի ժամանակին հրդեհի տեղը հասնելը, ստորաբաժանումը վարակված ճանապարհամասն անցնում է դանդաղ ընթացքով, մեկ ժամում վոչ ավելի քան 5 կիլոմետր արագութեամբ, միջոցներ ձեռք առնելով վորպեսզի մեքենան չկեղտոտվի կայուն թունավոր նյութերով:

Վորոշելով հաղթահարել վարակված ճանապարհամասը, կարողութի պետք (ջոկի հրամա-

նատարը) մարտիկներին հրաման է տալիս՝ «Հաղ-
նել հակազաղերը»:

Հոդ. 123. Յերբ քանդվել են ճանապարհները
և խոչընդոտներ կան ճանապարհի վրա, կարաու-
լի պետը (Չոկի հրամանատարը) միջոցներ է ձեռք
առնում ճանապարհի այդ մասը շուրջանցելու հա-
մար կամ փոխում է գնալու մարշրուտը:

Հոդ. 124. Յերբ հնարավոր չէ շուրջանցել
պատահած խոչընդոտը կամ փոխել գնալու մարշ-
րուտը, կարաուլի պետը (Չոկի հրամանատարը)
միջոցներ է ձեռք առնում ժամանակավորապես
վերանորոգելու ճանապարհամասը, այն չափով,
վոր ապահովվի մեքենայի անցումը խոչընդոտի
վրայով:

Վերանորոգչական աշխատանքներ կատարելու
համար կարաուլի պետը (Չոկի հրամանատարը)
պարտավոր է այդ աշխատանքում ներգրավել
մոտակա տների ինքնապաշտպանության խմբակ-
ների անձնակազմը և միայն ծայրահեղ դեպքում
ոգտագործել իր Չոկի մարտիկներին:

Հոդ. 125. Յեթե ստորաբաժանումը հրդեհի
վայրը գնալու ժամանակ ուրիշ հրդեհ նկատի,
ապա նա չպետք է կանգ առնի և շարունակում
է իր նշանակման վայրը գնալը, սակայն կարա-
ուլի պետը (Չոկի հրամանատարը) հրդեհի վայ-
րը հասնելուն պես այդ մասին անհապաղ հա-

ղորդում է տեղական ՀՈՊ-ի հրշեջ ծառայու-
թյան մոտակա շտաբին:

Հոդ. 126. Հրդեհի վայրը հասնելուն պես
կարաուլի պետը (Չոկի հրամանատարը) տեղա-
կան ՀՈՊ-ի քիմիական ստորաբաժանման միջո-
ցով առաջին հերթին պարզում է, թե վառվող
ոբյեկտի ու ջրի աղբյուրների մոտ կան արդյոք
թունավոր նյութերով վարակված տեղամասեր,
ինչպես նաև՝ տեղական քիմիական ստորաբաժա-
նումների կողմից արդեն ապագազագված տեղա-
մասեր:

Յերբ հրդեհի տեղում քիմիական ստորաբա-
ժանումներ չկան, կարաուլի պետը (Չոկի հրամա-
նատարը) հրամայում է քիմիական հետախուզու-
թյուն կատարել իր ստորաբաժանման ուժերով
ու միջոցներով:

Քիմիական հետախուզությունը պետք է պար-
զի, —

1) վառվող ոբյեկտի մոտ կամ բուն ոբյեկտի
մեջ վորտեղ թունավոր նյութերով վարակված
տեղամասեր կան,

2) ինչ թունավոր նյութերով է կատարված
վարակումը,

3) թունավոր նյութերով վարակված են ար-
դյոք ջրի աղբյուրները կամ նրանց մատույց-
ները:

Հոդ. 127. Վառվող ուրյեկտի սահմաններում քիմիական հետախուզությունը կատարվում է հրդեհի հետախուզության հետ միաժամանակ, իսկ ջրի աղբյուրների և մարտական գործողության նշված վայրի քիմիական հետախուզության համար կարողութի պետը (ջոկի հրամանատարը) առանձնացնում է մեկ-յերկու մարտիկ:

Հոդ. 128. Ուժերի և միջոցների մարտական բացազատումը պետք է կատարվի առանց հապաղման, անկախ այն բանից, թե վայրը վարակված է թունավոր նյութերով, թե վոչ:

Կարողութի պետը (ջոկի հրամանատարը) պետք է ձգտի այն բանին, վորպեսզի գծի պատրաստումը և հրդեհաշեջ սարքավորման դասավորումը, ըստ հնարավորին, կատարվի թունավոր նյութերով չվարակված տեղամասերում:

Յեթե մարտական գործողությունը ծավալվելու յե թունավորման տեղամասում, ստորաբաժանման ամբողջ անձնակազմը պետք է պաշտպանական հագուստ հագնի:

Հոդ. 129. Թունավոր նյութերով վարակված տեղամասում աշխատելիս, անձնակազմը, չնայած թունավոր նյութերից պաշտպանող հագուստ հագած լինելուն, պետք է առավելագույն զգուշություն ցուցաբերի, այսինքն՝

1) առանց հատուկ անհրաժեշտության ձեռք

չտա վարակված իրերի և դրանք չգալցնի պաշտպանական հագուստին,

2) չանցնի վարակված տեղամասերով, յեթե հնարավոր է շուրջանցել դրանք,

3) այն ձեռնոցներով, վորոնցով վարակված իրեր են վերցվել, չդիպցնի իր կամ ընկերոջ պաշտպանական հագուստին:

4) յեթե խիստ անհրաժեշտ չե, ապա չկանգնի մեքենայի վրտնատեղի վրա կամ չմտնի շոֆերի կարինան, յեթե դրանից առաջ անցել է վարակված վայրով:

Հոդ. 130. Հրդեհ հանգցնելու ժամանակ ողան յին տազնապ ազդանշանից հետո կարողութի պետը (ջոկի հրամանատարը) իր վրա յե վերցնում տեղական ՀՈՊ-ի տեղական հրդեհաշեջ ստորաբաժանումների աշխատանքի դեկավարությունը, նայած հրդեհի պայմաններին, դրանք ոգտագործելով կրակ մաքելու կամ մարդկանց փրկելու համար:

Հոդ. 131. Յեթե հրդեհաշեջ պահպանության ստորաբաժանումը գործում է հարվածի կոմբինացված ոջախում, կարողութի պետը (ջոկի հրամանատարը) յենթարկվում է այն դեկավարին, վորն առանձնացված է տեղական ՀՈՊ-ի շտաբի կողմից և միացնում է հարվածի կոմբինացված ոջախը լիկվիդացիայի յենթարկելու գործին

մասնակցող բոլոր ուժերի ու միջոցների հրամանատարութիւնը:

Կարաուլի պետը (ջոկի հրամանատարը) հարվածի տվյալ կոմբինացված ոջախում կատարվող ամբողջ ոպերացիայի ղեկավարից ընդհանուր մարտական առաջադրանք ե ստանում ըստ մասնագիտության և այն կատարում ե սերտ համագործակցությամբ տեղական ՀՈՊ-ի այլ մասնագիտության խմբերի ու ստորաբաժանումներին հետ:

Հոդ. 132. Հրդեհ հանգցնելու պրոցեսը կատարվում ե պահպանելով սույն Կանոնադրքի չորրդ գլխի՝ կարաուլի մարտական գործողութիւնների հիմունքներում շարադրված ցուցումները:

Հոդ. 133. Հրդեհ հանգցնելու աշխատանքի ավարտումից հետո, յեթե այդ աշխատանքը կատարվել ե կայուն թունավոր նյութերով վարակված տեղամասում, այդ աշխատանքին մասնակցած ամբողջ անձնակազմը պետք ե սանիտարական մշակման, իսկ նյութական մասը՝ ախտահանման յենթարկվի:

Հրդեհաշիջ պահպանության մարդկանց սանիտարական մշակումը և նյութական մասի դեզազացիան կատարվում ե հատուկ հրահանգներում մատնացույց արված կարգով:

ՀՐԴԵՀԱՇԻՋՄԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդ. 134. Հրդեհաշիջման ղեկավարութիւնը, նայած հրդեհի չափին և պայմաններին, իրագործվում ե,—

1) մեկ կարաուլ աշխատելու ժամանակ—կարաուլի պետի (խմբի պետի կամ նրա ոգնականի) կողմից,

2) մի քանի կարաուլ աշխատելու ժամանակ—այն կարաուլի պետի (խմբի պետի կամ նրա ոգնականի) կողմից, վորի ռայոնում ծագել ե հրդեհը, մինչև վոր հրդեհի վայրը ժամանի ավագ պետը, վորին ստանձվում ե հրդեհաշիջման ղեկավարութիւնը, միայն նրա պահանջով:

Հոդ. 135. Հրդեհաշիջման ղեկավարին յենթարկվում են հրդեհի վայրը յեկած հրդեհաշիջ պահպանության բոլոր ստորաբաժանումները, և նա անձամբ պատասխանատու յե նրանց գործունեյության համար՝ հրդեհի վայրում: Դրա համար ել ուրիշ վոչ վոք իրավունք չունի մի-

ջամտելու նրա կարգադրություններին կամ վերացնելու դրանք:

Հոդ. 136. Մարտական հրամանները և կարգադրությունները տրվում են յենթարկման կարգով: Յեթե պետք անհրաժեշտ գտնի հրամաններ տալ, մի կողմ թողնելով անմիջականորեն իրեն յենթարկվող պետին, նա այդ մասին պետք և անհապաղ տեղյակ պահի վերջինին: Յենթարկյալը, վորն այդպիսի հրաման և ստացել, այն կատարում և և միաժամանակ այդ հրամանն ստանալու մասին ղեկուցում և իր անմիջական պետին: Ամեն մի մարտական կարգադրության կատարումը պետք և ստուգվի:

Բանավոր կարգադրությունն ստացողը այն բարձրաձայն կրկնում և կարգադրություն տվողի առաջ և ձեռնամուխ և լինում կատարմանը:

Հոդ. 137. Ստորաբաժանումները հաջողությամբ ղեկավարելու համար, առանձնապես մեծ և բարդ հրդեհներ հանգցնելու ժամանակ, հրդեհի վայրը բաժանվում և մարտական դիրքերի, տեղամասերի և սեկտորների:

Հոդ. 138. Դիրք կոչվում և այն ճիշտ վորոշված տեղը, վորտեղ աշխատում են մեկ ջոկի՝ անմիջականորեն հրդեհ հանգցնելուն մասնակցող մարտիկները, ինչպես նաև այն տեղերը, վորտեղ ամրացված են զործող հիմնական և հա-

տուկ հրդեհաշեջ սպառազինությունները:

Հոդ. 139. Մարտական տեղամասեր և սեկտորներ կազմակերպվում են միայն խոշոր հրդեհների ժամանակ, վորոնց հանգցնելուն մասնակցում են մի քանի կարաուլներ:

Հոդ. 140. Մարտական տեղամաս կոչվում և այն ճիշտ վորոշված տեղը, վորտեղ, վորպես կանոն, աշխատում են մեկ կարաուլի մարտիկներ:

Մարտական տեղամասերում աշխատող կարաուլներն ուժեղացնելու համար այդ տեղամասերին կարող են տրվել ջոկեր՝ ամբողջ կազմով: Զի թույլատրվում ջոկը բաժանել մարտիկների խմբերի և դրանց ամրացնել տարբեր մարտական տեղամասերի:

Հոդ. 141. Մարտական սեկտոր կոչվում և այն ճիշտ վորոշված տեղը, վորտեղ աշխատում են մի քանի կարաուլներ:

Հոդ. 142. Մարտական տեղամասերի և սեկտորների սահմանները վորոշում և հրդեհաշիջման ղեկավարը:

Սահմանները վորոշելիս հաշվի յեն առնվում,—

- 1) հրդեհի չափը,
- 2) ստորաբաժանումներին ինքնուրույն տակտիկական խնդիր տալու հնարավորությունը,
- 3) սեկտորի կամ տեղամասի պետի կողմից

ստորաբաժանումները եֆեկտիվ կերպով կառավարելու հնարավորութիւնը:

Հոդ. 113. Սեկտորների պետեր նշանակվում են փորձված խմբի պետերը կամ թե վարչութիւնների կամ հրդեհաշիջ պահպանութեան բաժինների աշխատակիցները, վոր զտնվում են հրդեհի վայրում: Նրանք յենթարկվում են միայն հրդեհաշիջման ղեկավարին:

Մարտական տեղամասերի պետեր են նշանակվում կարաուլների կամ խմբերի պետերը:

Սեկտորներ լինելու դեպքում մարտական տեղամասերի պետերը յենթարկվում են համապատասխան սեկտորների պետերին, իսկ սեկտորներ չլինելու դեպքում՝ անմիջականորեն հրդեհաշիջման ղեկավարին:

Հոդ. 114. Մարտական սեկտորների կամ տեղամասերի պետերը պարտավոր են,—

1) առավել եֆեկտիվ կերպով ոգտագործել ուժերն ու միջոցները՝ հրդեհաշիջման ղեկավարի դրած խնդիրները կատարելու համար,

2) համադործակցութիւն ու կապ հաստատել ու պահպանել հարևան ստորաբաժանումների ու թիկունքի հետ,

3) յուրաքանչյուր դիրքում կամ տեղամասում անընդհատ հետևել կրակի տարածման ուղիներին և հրդեհը հանգցնելու պրոցեսին,

4) ապահովել ստորաբաժանումների ազատ մաներան սեկտորի կամ տեղամասերի սահմաններում ուժերի ու միջոցների վերախմբավորման արագութիւնը՝ գործողութեան պլանը փոփոխելիս,

5) ապահովել անհրաժեշտութեան դեպքում մարտիկներին ու մեքենաները դիրքից հետ քաշելու ուղիները,

6) Հոգատարութիւն ցույց տալ մարտիկների առողջութեան և կյանքի պահպանման, ինչպես նաև նյութական մասը խնայելու համար:

Հոդ. 115. Հրդեհաշիջման ղեկավարի խնդիրն է,—

1) ուշադիր կերպով հետախուզել հրդեհի իրադրութիւնը,

2) ճիշտ գնահատել իրադրութիւնը, հաշվել հրդեհը հանգցնելու համար անհրաժեշտ ուժերն ու միջոցները և վորոշում ընդունել,

3) մարտական խնդիրներ տալ ստորաբաժանումներին և հետևել դրանց կատարմանը,

4) անընդհատ դիտել հրդեհի իրադրութեան փոփոխումներին և լրացուցիչ վորոշումներ ընդունել:

Հոդ. 116. Հրդեհաշիջման ղեկավարը, նախքան վերջնական վորոշում ընդունելը, պետք է ամենայն ուշադրութեամբ հետախուզի և գնահատ

տի հրդեհի իրադրութիւնը: Յեթե հրդեհի իրադրութիւնը ճիշտ դնահատովի, ապա դա հնարավորութիւն կտա անսխալ ընտրելու գլխավոր հարվածի ուղղութիւնը և նպատակահարմար ոգտագործելու հրդեհաշիջման առկա ուժերն ու միջոցները:

Հոդ. 147. Այն դեպքում, յերբ հրդեհի հետախուզման ժամանակ պարզվի վոր անհրաժեշտ է փրկել մարդկանց, ապա հրդեհաշիջման ղեկավարը պարտավոր է անհապաղ անհրաժեշտ միջոցներ և ուժեր առանձնացնել և անձամբ ղեկավարել փրկութեան ոպերացիան, կամ թե, բացառիկ դեպքերում, փրկութեան ղեկավարութիւնը հանձնարարել փորձված հրամանատարներին մեկին:

Մարդկանց փրկելու ժամանակ այն ստորաբաժանումները, վորոնք չեն մասնակցում փրկութեանը, պետք է իրենց գործողութիւններով ոգնութիւն ցույց տան փրկողներին և ապահովեն փրկման ոպերացիայի հաջողութեանը:

Հոդ. 148. Հրդեհաշիջման ղեկավարի ընդունած վորոշման մեջ նախատեսվում է,—

1) վիճր ուղղութեամբ պետք և հասցվի գլխավոր հարվածը,

2) առկա ուժերի բաշխումն ըստ մարտական տեղամասերի (սեկտորներին),

3) յուրաքանչյուր մարտական տեղամասի (սեկտորի) խնդիրները և յեւման դիրքերը,

4) լրացուցիչ ոգնութիւն կանչելու անհրաժեշտութիւնը (մեկնումի բարձր համար տալը),

5) վիճր ստորաբաժանումներն են առանձնացվում վորպես ռեզերվ:

Հոդ. 149. Այն դեպքում, յերբ ուժերն ու միջոցները անբավարար են հրդեհը հանգցնելու համար, հրդեհաշիջման ղեկավարը լրացուցիչ ուժեր է կանչում աշխատող ստորաբաժանումներին ոգնելու համար, սահմանված չվացուցակի համաձայն բարձրացնելով մեկնումի համարը կամ կանչում է հատուկ ծառայութեան ուժեր:

Լրացուցիչ ուժեր կանչելու վորոշում ընդունելով, հրդեհաշիջման ղեկավարը պետք է յեւնի գործողութեան մեջ միաժամանակ անհրաժեշտ ուժեր ու միջոցներ մտցնելու շնորհիվ հրդեհն ամենաարագ կերպով լիկվիդացիայի յենթարկելու անհրաժեշտութիւնը:

Հոդ. 150. Լրացուցիչ ոգնութիւն կանչելով հրդեհաշիջման ղեկավարը բոլոր դեպքերում պարտավոր է ստորաբաժանումներին դիմավորելու համար, նայած կանչված խմբերի թվին, ուղարկել կապավորներ (մարտիկներ կամ հրամանատարներ), վորոնց խնդիրն է,—

1) ցույց տալ ջրի աղբյուրի վայրը, վորտեղ պետք է նասոս դրվի,

2) ցույց տալ հրդեհի այն տեղամասը (դիրքը), վորը պետք է գրավի ստորաբաժանումը,

3) ստորաբաժանմանը հայտնել մարտական խնդիրը:

Հոդ. 151. Հրդեհաշիջման ղեկավարն ընդունած վորոշումը կենսագործում է ստորաբաժանումների հրամանատարներին անձամբ կամ կապավորների միջոցով առանձին մարտական խնդիրներ տալու ճանապարհով:

Ստորաբաժանումների հրամանատարներին մարտական խնդիրներ տալու ժամանակ նախատեսվում են,—

1) աշխատանքի նպատակն ու բնույթը,

2) յիվան դիրքերը և ուղիները՝ հարկադիր նահանջի դեպքում,

3) ստորաբաժանումների միջև գոյություն ունեցող կապի յեղանակները,

4) նախազգուշության միջոցառումները,

5) իր գտնվելու վայրը:

Հոդ. 152. Նախնական հետախուզություն կատարելուց բացի, յուրաքանչյուր պետ-հրամանատար իր տեղամասում, հրդեհը հանգցնելու ամբողջ շրջանում, շարունակում է անընդհատ ուսումնասիրել իրադրությունը: Իրադրության

փոփոխման վերաբերյալ բոլոր տեղեկությունները, ով ել վոր ստանա դրանք, անհապաղ հաղորդվում են վերադաս պետին:

Հոդ. 153. Յեթե հրդեհը հանգցնելու շրջանում հետախուզության ստացած տեղեկություններն ընդունված վորոշումը փոփոխելու անհրաժեշտություն առաջ բերեն, հրդեհաշիջման ղեկավարը պարտավոր է անհապաղ լրացուցիչ վորոշում ընդունել և այն կենսագործել:

Հոդ. 154. Նախնական վորոշումը փոփոխելու ժամանակ պետք է խուսափել գործող ստորաբաժանումների տեղափոխություններից և, հրդեհի տարածման սպառնալիքի դեպքերում, պետք է մարտական աշխատանքի մեջ մտցնել յեղած ռեզերվները կամ ռզնության կանչված ստորաբաժանումները:

Հոդ. 155. Հիմնական ուժերի և միջոցների դասավորությունը կարելի յե փոփոխել միայն հրդեհաշիջման ղեկավարի կամ սեկտորի պետի հրամանով:

Հոդ. 156. Դրաված դիրքերից ստորաբաժանումների հեռացումը կատարվում է այն դեպքերում, յերբ այդ դիրքերում աշխատանքի շարունակումը, շենքի քանդվելու, պայթյունների, թունավորման պատճառով և այլն, սպառնում է անձնակազմի կյանքին և չի արդարացվում վառ-

վող որբեկտի արժեքավորութեամբ կամ հրդեհի իրադրութեամբ:

Հոդ. 157. Մարտական դիրքերից ստորաբաժանումների հեռանալու ժամանակ մարտական տեղամասի կամ սեկտորի պետը պարտավոր է,—

1) մասնացույց անել այն դիրքերը գնալու ուղիները, յեղանակները և հերթականութունը, վորտեղ պետք է կենտրոնացվեն ուժերն ու միջոցները հետագա հարձակման համար,

2) նահանջի մասին հայտնել հարևան տեղամաս—սեկտորներում աշխատողներին,

3) ղեկավարել ստորաբաժանման նահանջը, սխտեմատիկաբար ստուգելով մարդկանց առկայութիւնը ստորաբաժանումներում, մարդկանց պակաս նկատելու դեպքում անհապաղ միջոցներ ձեռք առնել զրանց վորոնման համար,

4) արագութեամբ գնահատել նոր իրադրութիւնը, ընդունել համապատասխան վորոշում և ուժերն ու միջոցները վերախմբավորելու խնդիր տալ ստորաբաժանումներին՝ կրկին անգամ հարձակում կատարելու համար:

Հոդ. 158. Նահանջը վերջանալուց հետո, նահանջը ղեկավարող պետը հրդեհաշիջման ղեկավարին անհապաղ զեկուցում է, թե ինչպես է կատարված նահանջը և թե ինքն ինչ կարգա-

դրութիւններ է արել կրկին անգամ հարձակում կազմակերպելու համար:

Հոդ. 159. Հրդեհաշիջման ղեկավարն իր գլխավոր վայրը (հրամանատարական կետը) ընտրում է,—

1) հրդեհի առավել պատասխանատու տեղամասին մոտիկ,

2) վառվող որբեկտի ավելի մեծ տարածութիւն (ծավալ)՝ լավագոյն կերպով տեսողութեան նկատառումով,

3) անձնակազմի համար առավել տեսանելի վայր:

Հրդեհաշիջման ղեկավարը կարող է փոխել հրամանատարական կետը կամ շրջագայել հրդեհի որբեկտը, իր գտնվելու վայրի կամ շարժման ուղղութեան մասին տեղյակ պահելով շտաբին կամ անմիջականորեն մարտական տեղամասերի (սեկտորների) պետերին:

ՂԵԿԱՎԱՐՄԱՆ ՇՏԱԲԸ

Հոդ. 160. Յերբ հրդեհը հանգցնելու վրա աշխատում են ավելի քան յերեք կարաուլ, հրդեհաշիջման ղեկավարին կից կազմակերպվում է ղեկավարման շտաբ, վորի կազմի մեջ մտնում են շտաբի պետը, շտաբի պետի ոգնականը և

թիկունքի պետը՝ նախորոք նշանակված հրամանատարական կազմից:

Հոդ. 161. Շտաբի հիմնական խնդիրն է՝ հըրդենաշիջման ղեկավարի ընդունած վորոշման համապատասխան կազմակերպել և ապահովել հրդենաշիջ խմբերի՝ հրդենը հանգցնելու մարտական աշխատանքը:

Հոդ. 162. Շտաբը պետք է,—

1) հրդենի վայրը ժամանող ստորաբաժանումները բաշխի ըստ մարտական տեղամասերի և սեկտորների և նրանց կոնկրետ խնդիրներ առաջադրի՝ համապատասխան հրդենաշիջման ղեկավարի ընդունած վորոշման,

2) առանձնացնի ուժերի և միջոցների ռեզերվ՝ հրդենի վայրում իրադրության փոփոխման ժամանակ վտանգավոր տեղամասերը ժամանակին ապահովելու կամ ուժեղացնելու համար,

3) ապահովի նասոսների դասավորումը ջրի աղբյուրների վրա,

4) ապահովի հրդենի վայրի լուսավորումը գիշեր ժամանակ,

5) կազմակերպի բժշկական անհետաձգելի ոգնություն կայան,

6) կապ հաստատի ջրմուղի, ելեքտրական և գազի կայանների, ինչպես նաև ԲԳ Միլիցիայի հերթապահների հետ,

7) ժամանակին մեկնումի բարձրացված համարներ տա կամ հատուկ ծառայության ուժեր կանչի հրդենի վայրը,

8) անընդհատ կապ հաստատի մի կողմից շտաբի և հրդենաշիջման ղեկավարի միջև, մյուս կողմից մարտական սեկտորների, տեղամասերի պետերի և թիկունքի պետի միջև, ինչպես հրդենի վայրի և քաղաքի (որյեկտի) հրդենաշիջ պահպանության կապի կենտրոնական կայանի միջև,

9) հրդենաշիջման ղեկավարի կարգադրությունները ժամանակին հաղորդի սեկտորների և տեղամասերի պետերին, ինչպես նաև լրացուցիչ կանչով հրդենի վայրը ժամանած ստորաբաժանումների պետերին, և ապահովի տրված կարգադրությունների կատարման հսկողությունը,

10) կազմակերպի հրդենի վայրի հրամանատարական անընդհատ հետախուզությունը, հավաքի ու գումարի հրդենը հանգցնելու ընթացքի վերաբերյալ տեղեկությունները և այդ տեղեկությունները ժամանակին հաղորդի հրդենաշիջման ղեկավարին՝ հրդենաշիջման նախնական պլանի մեջ ուղղումներ մտցնելու վերաբերյալ վորոշումներ կայացնելու համար,

11) կազմակերպի արժեքավոր գույքի եվակուացիան վառվող որյեկտի վայրից,

12) հրդենի վայրում աշխատող ստորաբաժան

նուններին ապահովի նյութական միջոցներով անխափան աշխատելու համար, և հրդեհի վայրում յերկար ժամանակ աշխատող ուժերն ու միջոցները ժամանակին փոխարինի ռեզերվային ուժերով ու միջոցներով,

13) համապատասխան կազմակերպություններին ժամանակին տեղեկություն տա հրդեհաշիջման ընթացքի մասին,

14) կազմի հրդեհաշիջման ընթացքի սխեմը, մատնացույց անելով հրդեհաշիջման ուժերի ու միջոցների դասավորումը և կանչով նրանց ժամանելու ժամանակը, պարզի հրդեհի պատճառները և ակտ կազմելու համար հավաքի անհրաժեշտ տեղեկությունները:

Հոդ. 163. Լրացուցիչ կանչով հրդեհի վայրը ժամանած ստորաբաժանումների պետերը պարտավոր են ներկայանալ շտաբը՝ առաջադրանքներ ստանալու համար:

Հոդ. 164. Լրացուցիչ կանչով ժամանած ստորաբաժանումների անձնակազմը և շտաբի պետի կողմից վորպես ռեզերվ առանձնացվածները գտնվում են ավտոմեքենաների (ձիաքարշերի) մոտ, գործողութային համար մշտապես պատրաստ: Ձմեռ ժամանակ ռեզերվը տեղավորվում է շտաբի հետ կապ ունեցող փակ շենքում:

Հոդ. 165. Շտաբի պետի տրամադրութային

տակ գտնվում են,—կապի սպասարկությունը, ստորաբաժանումների հատուկ սպասավորութային կողմից շտաբ գործողված կապավորները և սանիտարական ծառայություն:

Հոդ. 166. Շտաբը տեղավորվում է հրդեհի պատասխանատու տեղամասերի մոտ:

Կապի սպասարկութային ավտոմեքենա լինելու դեպքում շտաբը գտնվում է վերջինիս մեջ:

Ցերեկը շտաբի գտնվելու վայրը նշվում է կարմիր դրոշով, գիշերը՝ լապտերով:

Հոդ. 167. Կապը հրդեհի վայրում իրագործվում է,—

1) ուղւորի կամ ռեպորտուկտորի միջոցով ձայնով կարգադրություններ տալով,

2) մարտական կամ ոժանդակ մեքենաների մարտական անձնակազմից առանձնացված կապավորների միջոցով,

3) հնչյունային, լուսարձակային կամ համարադրանշաններ տալու միջոցով:

4) հեռախոսների կամ ռադիոսարքավորումներ միջոցով:

Հոդ. 168. Հրդեհը գիշերով հանգցնելու ժամանակ, ինչպես նաև մառախուղի կամ ուժեղ ծխակալման դեպքում, հրդեհի վայրը լուսավորվում է ելեքտրոլուսարձակներով կամ ակումուլյատորային ելեքտրոլապտերներով, իսկ դրանց

չլինելու դեպքում—Չահերով ու լապտերներով։
Լուսավորման յենթակա յեն առավել կարևոր
դիրքերը, վառվող որչեկտի մատուցյները և հըը-
դենաշիջման ռայոնի հաղորդակցության ճանա-
պարհները։ Լուսավորումը պետք է ապահովի
լավ տեսանելիությունը և մարտիկների ու
հրամանատարների նորմալ աշխատանքը հրդենի
հիմնական տեղամասերում։

Հոդ. 169. Հրդենի վայրում բժշկական անհե-
տաձգելի ոգնությունը ցույց է տալիս շտաբում
գտնվող բուժակը (բուժակ չլինելու դեպքում՝
մարտիկ սանիտարը)։ Բուժակի պարտականու-
թյունն է ոգնություն ցույց տալ այրվածքի,
ջարդվածքի և վիրավորվելու դեպքում, ինչպես
նաև արհեստական շնչառություն կատարել։

Հոդ. 170. Վառվող որչեկտից բոլոր փրկված-
ներին, ինչպես նաև բժշկական ոգնության կա-
րիք ունեցող մարտիկներին ու հրամանատարնե-
րին շտաբի պետը հանձնում է շտապ ոգնության
կամ սանիտարական սպասարկության բուժանձ-
նակազմին։

3. ԹիկոնՔԸ

Հոդ. 171. Հրդենում գործող ստորաբաժա-
նումների թիկունքը կազմակերպվում է միայն
հրդենաշիջման շտաբ լինելու դեպքում։

Հոդ. 172. Թիկունքի հիմնական խնդիրն է՝
գործող ստորաբաժանումներին ժամանակին
նյութապես ապահովել հրդեն հանգցնելու հա-
մար անհրաժեշտ պարագաներով։

Հոդ. 173. Թիկունքի պետին անմիջականորեն
յենթարկվում են հրդենի վայրում գտնված բո-
լոր ոժանդակ ուժերը։

Հոդ. 174. Թիկունքի պետը պարտավոր է,—

1) մարտական տեղամասերը և դիրքերը, հըը-
դեն հանգցնող ստորաբաժանումների պետերի
պահանջով, ապահովել հրդենաշիջման համար
անհրաժեշտ գործիքների ու միջոցների պաշա-
րով,—փրփրափողով, ջրով, ցիստերներով կամ
տակառներով, շանգների միջոցով և այլն,

2) հրդենի վայրում ավտոմեքենաների յերկար
ժամանակ աշխատելու դեպքում դրանց ապահո-
վել յուղանյութով և վառելանյութով,

3) կազմակերպել ջրի աղբյուրների հետախու-
զություն, կապ հաստատել ջրմուղի կայանի
հետ՝ մագիստրալում ճնշումն ուժեղացնելու հա-
մար,

4) կազմակերպել ռեզերվի ավտոմեքենաների
(ձիաքարշերի), ինչպես նաև ոժանդակ ու մար-
դատար ավտոմեքենաների կանգը, չխանգարելու
փողոցի շարժումը,

5) յերկար ժամանակ հրդենի վայրում աշխա-

տող անձնակազմը ապահովել սննդով և խմելու ջրով,

6) կազմակերպել թրջված և սառած շլանգներին փոխադրումը հրդեհի վայրից,

7) ձմեռ ժամանակ կազմակերպել մարտիկներին չոր հագուստ հագցնելու կետ և դաժան ցրտերի ժամանակ անձնակազմը հրդեհի վայրից փոխադրել փակ մեքենաներով:

ԳԼՈՒԽ VII

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՀՐԴԵՀԱՇԵՋ ՊԱՀ- ՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՍԱՐՏՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԱՊԱՀՈՎԵԼՈՒ ՀԱՍԱՐ

Հոդ. 175. Հրդեհաշիջ պահպանության մարտական գործողություններն ապահովելու ուղղությամբ կատարված ամենորյա քաղաքական աշխատանքը պետք է բոլոր մարտիկներին ու հրամանատարներին համախմբի Լեհիցի-Սեալիցի կուսակցության և Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կառավարության շուրջը: Քաղաքական աշխատանքը պետք է յուրաքանչյուր մարտիկի և հրամանատարի մեջ սեր դաստիարակի դեպի մեր սոցիալիստական հայրենիքը և մշտական պատրաստակամու-

թյուն՝ հրդեհից պաշտպանելու սոցիալիստական և քաղաքացիների անձնական սեփականությունը, այդ գործում ցուցաբերելով համարձակություն, անձնվիրություն ու նախաձեռնություն, վոր հիմնված լինի զիտակցական կարգապահության վրա, և հրդեհաշիջման ժամանակ մարտական իրադրության բոլոր զրկանքները տոկունորեն տանելու պարտականություն:

Հոդ. 176. Հրդեհաշիջ պահպանության մեջ քաղաքական աշխատանքը կազմակերպում և վարում է քաղաքական ապարատը: Իրենց մասերում (ստորաբաժանումներում) քաղաքական աշխատանքը պետք է վարի մասերի քաղաքական և պետկազմը:

Հոդ. 177. Քաղաքական կազմը պետք է սերտորեն կապված լինի իր մասի անձնակազմի հետ, ամեն ուր հոգ տանի նրա մասին, պետք է գիտենա մարտիկների տրամադրությունները, կարիքները և պահանջները, պետք է ամենուրեք և ամեն բանում քաղաքական բարձր դիտակցության ու ղգոնության, նախաձեռնության և վճռականության ուրինակ ծառայի:

Հոդ. 178. Քաղաքական ապարատը և քաղաշխատողները պարտավոր են ամենորյա հոգատարություն ցույց տալ մասերի ամբողջ հակահրդեհային սարքը և հրդեհաշիջման միջոցները

կարգին վիճակում պահելու մասին և հետևել այն բանին, լուր հրդեհ հանգցնելու ժամանակ մասնաբաժինն ապահովված լինեն աշխատանքի համար անհրաժեշտ բոլոր պարագաներով:

Հոդ. 179. Պետ. և քաղկազմը պարտավոր են առաջին հերթին կազմակերպել և անձամբ ղեկավարել վառվող շենքերում մնացած մարդկանց փրկության աշխատանքները:

Հոդ. 180. Պետ. և քաղկազմը պետք է ապահովի հրդեհ հանգցնելու վրա աշխատող մարտիկների ուղիղ փոխարարներու թյունը բնակչության հետ և ԲԳ Միլիցիայի որդանների հետ միասին ամեն կերպ ոժանդակի սոցիալիստական սեփականության և քաղաքացիների անձնական գույքի փրկությանն ու պահպանմանը՝ փչացումից և հափշտակումից:

Հոդ. 181. Հրդեհաշիջման ժամանակ քաղաքական աշխատողները և հրամանատարները պետք է լինեն այնտեղ, լուրտեղ պահանջվում է անձնվիրության և հերոսության անձնական որինակ:

Հոդ. 182. Հրդեհի ժամանակ քաղաքական և պետկազմը բոլոր միջոցները ձեռք ե առնում, վորպեսզի թույլ չտա կամ դադարեցնի խուճապը մարտիկների և բնակչության մեջ:

Հոդ. 183. Յերբ հրդեհաշիջ խմբերն աշխա-

տում են մեծ և յերկարատև հրդեհներ հանգցնելու վրա, քաղաքական ապարատը և քաղաշխատողները պարտավոր են անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնել, —

1) վորպեսզի ժամանակին հրդեհի վայրը հասցըվեն հրդեհաշիջման բոլոր անհրաժեշտ միջոցները և ոգտագործվեն դրանք,

2) հրդեհի վայրում աշխատող անձնակազմը ժամանակին ապահովել սննդով և խմելու ջրով,

3) ժամանակին փոխել տալ թրջված հագուստը, առանձնապես ձմեռային պայմաններում, և անձնակազմի հրդեհի վայրից փոխադրել փակ մեքենաներով,

4) առանձնապես դժվարին պայմաններում ժամանակին փոխել հրդեհաշիջման աշխատողներին և կազմակերպել նրանց հանգիստը,

5) ժամանակին բուժոգնություն կազմակերպել հրդեհում տուժածներին:

Հոդ. 184. Հրդեհը լիկվիդացիայի յենթարկելուց հետո քաղաքական ապարատը և քաղաքական աշխատողները պետք է բացատրական աշխատանք կատարեն բնակչության մեջ, պրոպագանդա անելով հակահրդեհային միջոցառումները, հրդեհը տեղական միջոցներով հանգցնելու միջոցները, արագ կերպով հրդեհաշիջ խմբեր կանչելու յեղանակները, միաժամանակ պարզե-

լով բնակչութեան կարծիքը հրդեհաշեջ խմբի աշխատանքի մասին:

Հոդ. 185. Հրդեհից վերադառնալուց հետո քաղաքական աշխատողները պարտավոր են, —

1) ստուգել հակահրդեհային սարքի ու հանգերձանքի վիճակը և բոլոր հնարավոր միջոցները ձեռք առնել սարքն ամենաարագ կերպով հաշվի մեջ մտցնելու համար,

2) բոլոր միջոցները ձեռք առնել հրդեհաշիջման մասնակցած հրդեհաշեջ խմբի անձնակազմի ուժերը վերականգնելու համար, այն ժամանակին ապահովելով սննդով, լվացվելու տաք ջրով, հագուստը չորացնելով և կուլտուրական հանգիստ կազմակերպել նրանց համար:

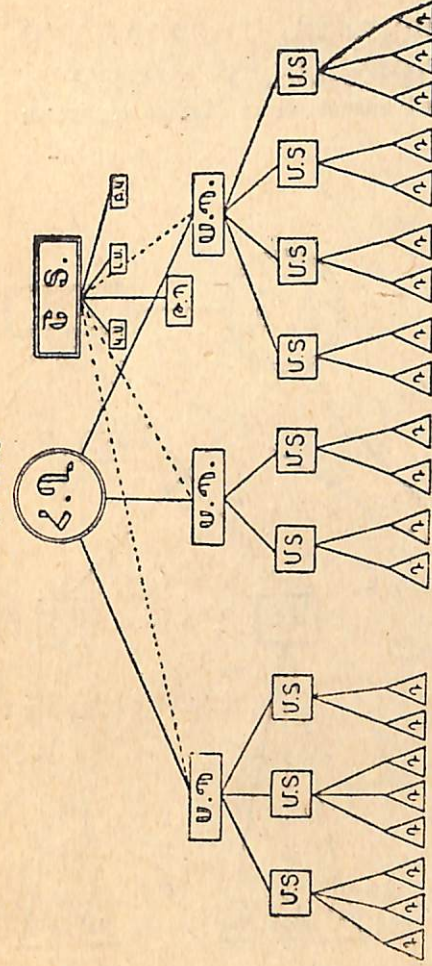
Հոդ. 186. Քաղապարտը և քաղաշխատողները պետք է հանդիսանան հրդեհի վայրում խմբերի կատարած գործողութիւնների վերլուծման կազմակերպիչները, նպատակ ունենալով դրսևորել տակտիկական խնդիրների լավագույն լուծումները, դրանք դարձնելով ամբողջ պետ. և շարքային կազմի սեփականութիւնը, հայտարարելով ստախանովյան աշխատանքի լավագույն մեթոդները, մասսայականացնելով և հրդեհաշեջ պահպանութեան բոլոր մասերը փոխադրելով աշխատանքի լավագույն նմուշները:

Հոդ. 187. Քաղապարտը և քաղաշխատող-

ները պարտավոր են արձանագրել հրդեհի ժամանակ մարտիկների և հրամկազմի կատարած անձնվեր և հերոսական աշխատանքի բոլոր փաստերը և դրանց մասին անհապաղ հաղորդել վերադաս քաղորդանքներին:

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՑՈՒԹՅԱՆ
№ 1 ՈՐՈՇԱԿԵԼԻ ՍԽԵՄԸ
 ՅԵՐԿՈՒ ՅԵՂ ԱՎԵԼՈՒ ՄԵՆՆՈՒԹԵՐ ԱՌԱՋՈՒԹՅԱՆ
 ԴԵՐՈՇԻՄ

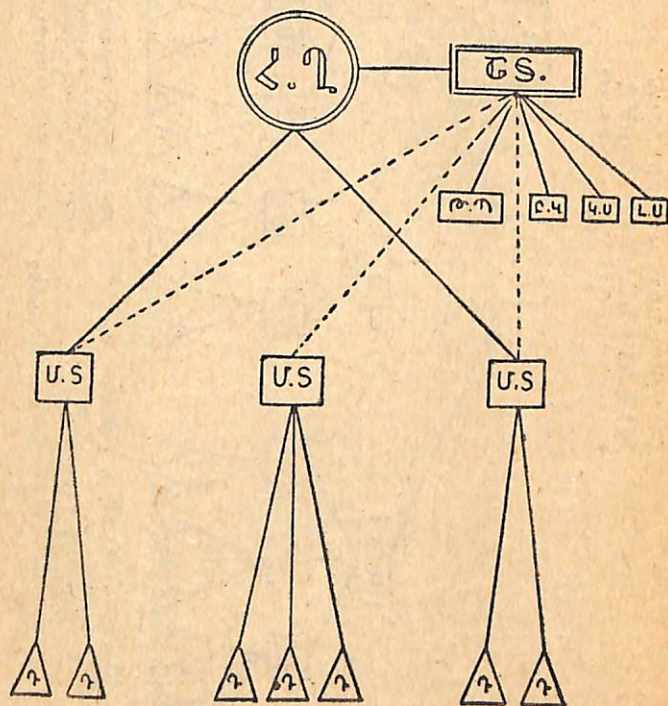

Հ.Պ. - ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՑՈՒԹՅԱՆ
 ՓՏ - ՓՏԱԿ
 ՄՊ - ՄԵՆՆՈՒԹԵՐ
 ՄՏ - ՄԵՆՆՈՒԹԵՐ
 ՄՏ - ՄԵՆՆՈՒԹԵՐ

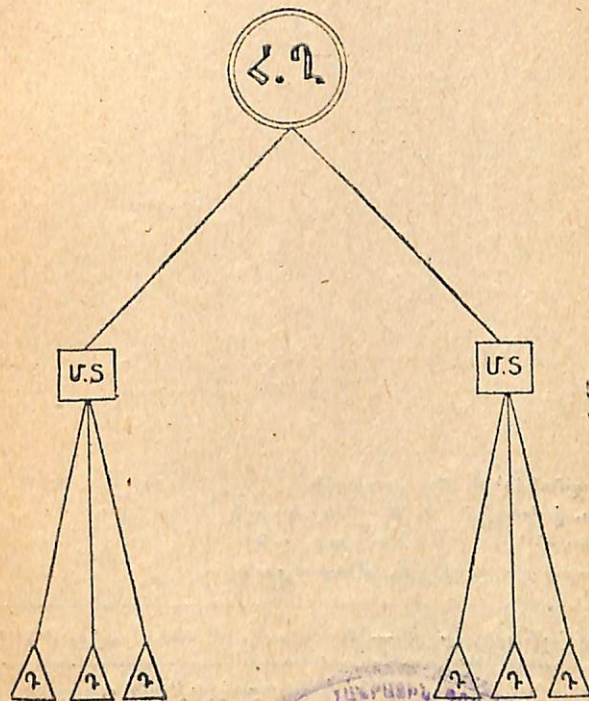
Դ - ՅՈՒՐ ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՐԵԿ
 ՄՏ - ՄԵՆՆՈՒԹԵՐ
 ՄՏ - ՄԵՆՆՈՒԹԵՐ
 ՄՏ - ՄԵՆՆՈՒԹԵՐ

ՄՏ - ՄԵՆՆՈՒԹԵՐ

ՀՐԴԵՀԱՇԵԶՄԱՆ ՎԱՐԳՈՒԹՅՈՒՆ
 №2 ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ ՍԽԵՄԸ
 ԱԿԵԼԻ ՔԱՆ 3 ԿԱՐԱՌԻԼՈՎ ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿ

ՀՐԴԵՀԱՇԵԶՄԱՆ ՎԱՐԳՈՒԹՅՈՒՆ
 №3 ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ ՍԽԵՄԸ
 ՅՅԵԿՈՒ ԿԱՐԱՌԻԼԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԵԴԵՌՈՒՄ

Թարգմանիչ՝ Հ. Թ ու ը շ յ ա ն
Պատ. խմբագիր՝ Գ. Մ ա ն ու լ յ ա ն
Սրբագրիչ՝ Զ. Շ ա ն ն ա զ ա ը յ ա ն
Կոնտրոլ սրբագրիչ՝ Ս. Բ ա թ ա յ ա ն

Գլավիտի լիազոր Ս.—510 պատվ. № 519. տիրաժ 700

Պետական Համալսարանի Հրատարակչության տպարան

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0276752

f 50k

13.960

Rep. 6000